

**ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ**

**ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2012
ΚΑΙ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2013**

**ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το *Συμβούλιο* και το *Ακαδημαϊκό Συμβούλιο*: Το *Συμβούλιο* απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα. Το *Ακαδημαϊκό Συμβούλιο* απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

Χορηγοί ΚΟΕ (κατά αλφαβητική σειρά)

Γραφείο Προγραμματισμού

Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τμήμα Οικονομικών Πανεπιστημίου Κύπρου

Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Υπουργείο Οικονομικών

Οι απόψεις που εκφράζονται στα δημοσιεύματα του ΚΟΕ είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ και τους χορηγούς του.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον Πρόεδρο, κ. Μιχάλη Καμμά και στα μέλη του Συμβουλίου του ΚΟΕ για τη συνεργασία και στήριξη που μου παρέχουν στη διεκπεραίωση του έργου του ΚΟΕ.

Επίσης, ένας μεγάλος αριθμός προσώπων και οργανισμών βοήθησαν στη διεκπεραίωση της έρευνας του ΚΟΕ στη διάρκεια του 2012. Η κα Ρένα Γεωργίου (Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων), ο κος Ευτύχιος Χατζηχριστοδούλου (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας), ο κος Χρυσόστομος Παπαγιάννης και η κα Νάσια Ηλιάδου (Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων), η κα Κούλια Ονησιφόρου, κα Αναστασία Πασιαρδή, κα Αγάθη Σωφρονίου, κα Άριστη Ιωαννίδου και κα Μαρία Μιχαήλ (Στατιστική Υπηρεσία), η κα Αργυρούλα Δημητριάδου και κος Παναγιώτης Γρηγορίου (Τμήμα Τελωνείων), η κα Λένια Ορφανίδου και κος Γεώργιος Γεωργίου (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού) παρέιχαν πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία για διάφορες έρευνες του ΚΟΕ.

Τέλος, εκφράζω θερμές ευχαριστίες στο διοικητικό και ερευνητικό προσωπικό του ΚΟΕ και του Πανεπιστημίου Κύπρου, ιδιαίτερα στους συναδέλφους μου ακαδημαϊκούς, που με διάφορους τρόπους συνέβαλαν στην εκπόνηση του έργου που περιγράφεται σε αυτή την Έκθεση.

Όλοι οι πιο πάνω συνέβαλαν σημαντικά στη βελτίωση της έρευνας στο ΚΟΕ, όμως δεν έχουν καμιά ευθύνη για λάθη και παραλείψεις. Αυτή η ευθύνη είναι αποκλειστικά δική μου.

Καθηγητής Πάνος Πασιαρδής

Διευθυντής

19-02-2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2012	1
1.1 Εισαγωγή - Περίληψη	1
1.2 Διοικητικές δραστηριότητες	2
Στελέχωση	2
Χρηματοδότηση	2
Διάχυση αποτελεσμάτων έρευνας	4
Συμμετοχή σε εργαστήρια/συναντήσεις/ομάδες εργασίας	7
Κοινωνική προσφορά	7
1.3 Ερευνητικές Δραστηριότητες	8
Τομέας Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας	8
Τομέας Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας	12
Τομέας Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας	16
Τομέας Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης	18
Άλλα Ερευνητικά Προγράμματα	20
2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 2013	23
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	23
Επιδράσεις εναλλακτικών πολιτικών φοροπαροχών στην οικονομία	23
Ανάλυση των κρατικών δαπανών και εσόδων στην Κύπρο	24
Επανασχεδιασμός συστήματος φορολογίας οχημάτων στην Κύπρο	25
Κοινωνικό κράτος και λιτότητα	26
ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ	26
Ανισότητα, φτώχεια και οικονομική κρίση	27
Ευημερία των παιδιών και ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής	27
Δείκτες παραγωγικότητας της Κυπριακής οικονομίας	29
ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	29
Μισθοί και παραγωγικότητα	30
Ανάλυση των προσδοκιών των επιχειρήσεων για οικονομικά μεγέθη	32
Προβλέψεις για την οικονομική δραστηριότητα τομέων της Κυπριακής οικονομίας	34

ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	34
Κατασκευή δυναμικού συστήματος για προσομοίωση μακροοικονομικών επιπτώσεων σεναρίων πολιτικής	35
Ανάπτυξη δυναμικού στοχαστικού μοντέλου γενικής ισορροπίας για την Κυπριακή οικονομία	36
Ο τουρισμός στην Κύπρο: Αναδρομή και προοπτικές	38
ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	38
Δείκτης και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών οικιστικών ακινήτων στην Κύπρο	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	41
ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ 2012	41

1. ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2012

1.1 Εισαγωγή - Περίληψη

Στα θέματα που ερευνήθηκαν στο Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) το 2012 περιλαμβάνονται: η ανάλυση της συμπεριφοράς των ληπτών δημόσιου βοηθήματος στην αγορά εργασίας, η οικονομική αποτίμηση της κρατικής εκπαίδευσης στην Κύπρο, το μοντέλο μικροπροσομοίωσης EURMOD, η εκτίμηση των επιπτώσεων των αλλαγών των τιμών της ενέργειας στην ευημερία, η ανάλυση της φτώχειας ηλικιωμένων στην Κύπρο, καθώς και η μέτρηση του κινδύνου φτώχειας μεταξύ των μεταναστών στην Κύπρο. Η έρευνα επικεντρώθηκε, επίσης, στους δείκτες παραγωγικότητας της Κυπριακής Οικονομίας, στην επίδραση της ενέργειας στην παραγωγικότητα, καθώς επίσης και στη βελτίωση της υποδομής που στηρίζει τη διενέργεια προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό. Άλλα θέματα που εξετάστηκαν το 2012 ήταν η εκτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στο ενεργειακό σύστημα της Κύπρου, η φορολογία οχημάτων με βάση τις εκπομπές ρύπων, οι επιπτώσεις στην Κυπριακή οικονομία από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, καθώς επίσης και η ενοποίηση των στοιχείων της Έρευνας Οικογενειακών Προυπολογισμών (ΕΟΠ) 2009 με τα στοιχεία των προηγούμενων ΕΟΠ.

Η διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας του ΚΟΕ συνέχισε να γίνεται με το περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review* και τα ενημερωτικά δελτία *Οικονομική Έρευνα*, *Σχόλιο Οικονομικής Πολιτικής*, *Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας* και *Οικονομικές Προοπτικές*. Επίσης, με τη σειρά *Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/ Ανάλυσης* και την παρουσίαση αποτελεσμάτων των ερευνών του ΚΟΕ σε ημερίδες και συνέδρια.

Η έρευνα κατά τη διάρκεια του 2012 χρηματοδοτήθηκε από (α) χορηγίες που εξασφάλισε το ΚΟΕ ανταγωνιστικά από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Πανεπιστήμιο Κύπρου, και (β) εισφορές από το Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γραφείο Προγραμματισμού, την Κεντρική Τράπεζα και το Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου.

Σε ό,τι αφορά στην οργάνωση, το ΚΟΕ εξακολουθεί να δίνει έμφαση στην ποιοτική έρευνα και την αναβάθμιση του προσωπικού με τη δημιουργία περισσότερων θέσεων ανώτερων ερευνητών. Παράλληλα, συνεχίζεται η ενίσχυση της ακαδημαϊκής έρευνας και η διεθνής προβολή του ερευνητικού έργου του ΚΟΕ.

1.2 Διοικητικές δραστηριότητες

Στελέχωση

Το 2012 στο ΚΟΕ εργάστηκαν με πλήρη απασχόληση, εκτός του Διευθυντή, της Βοηθού Διευθύντριας και της Γραμματέας, έξι Μεταπτυχιακοί Συνεργάτες μεταξύ των οποίων ο ένας σε επίπεδο Ανώτερου Ερευνητή και ένας ως Μεταδιδακτορικός Συνεργάτης. Εργοδοτήθηκε, επίσης, ένας Ειδικός Επιστήμονας ως Ερευνητικός Συνεργάτης του ΚΟΕ.

Ακαδημαϊκοί Σύμβουλοι

Το ΚΟΕ απασχόλησε συνολικά πέντε Ακαδημαϊκούς Συμβούλους (academic fellows), στην πλειοψηφία τους μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Οι Καθ. Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ, Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας, και Αν. Καθ. Έλενα Ανδρέου μαζί με το Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνο Πασιαρδή, αποτελούσαν το 2012 το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο, που σύμφωνα με τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου έχει την αρμοδιότητα για τη διεξαγωγή της έρευνας στο ΚΟΕ.

Η απασχόληση των Ακαδημαϊκών Συμβούλων στο ΚΟΕ είναι εξαιρετικά χρήσιμη γιατί ενισχύει τη συνεργασία των ερευνητών του ΚΟΕ με έμπειρους ακαδημαϊκούς και αναβαθμίζει την ποιότητα της έρευνας. Επιπλέον, ενισχύει τη συνεργασία του ΚΟΕ με το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου και με άλλα κέντρα οικονομικής έρευνας στην Κύπρο και το εξωτερικό.

Επίβλεψη έρευνας

Στη διάρκεια του 2012 ο Καθ. Π. Πασιαρδής επέβλεψε την έρευνα στους τομείς «Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας», «Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας» και «Άλλα Ερευνητικά Προγράμματα» και ο Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας την έρευνα στον τομέα «Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας». Ο Καθ. Π. Πασιαρδής σε συνεργασία με την Αν. Καθ. Έλενα Ανδρέου επέβλεψε την έρευνα στον τομέα «Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης».

Χρηματοδότηση

Το 2012 το ΚΟΕ εξασφάλισε πόρους από τα ερευνητικά έργα που αναφέρονται στις επόμενες παραγράφους.

Ερευνητικά προγράμματα που έληξαν το 2012

Public Assistance, Labour Supply and Welfare. Χρηματοδότηση ύψους €86.000 από το Πανεπιστήμιο Κύπρου για έρευνα διάρκειας 22 μηνών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2010 και συντονιζόταν από τον Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Economic Impacts from the Implementation of the European Union's Energy and Climate Change Legislation Package in Cyprus. Χρηματοδότηση ύψους €33.120 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας. Το ΚΟΕ συμμετείχε σε αυτό το πρόγραμμα ως συνεργαζόμενος φορέας με υπεύθυνους έρευνας τον Καθ. Πάνο Πασιαρδή και Καθ. Θεοφάνη Μαμουνέα. Ανάδοχος φορέας του προγράμματος που ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2010 και είχε διάρκεια 24 μήνες, ήταν το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και συντονιστής ο Επ. Καθ. Θεόδωρος Ζαχαριάδης.

Συνεχιζόμενα ερευνητικά προγράμματα

Κοινό Εναρμονισμένο Πρόγραμμα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόγραμμα διάρκειας 4 χρόνων με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ύψους €128.550 ετησίως και συγχρηματοδότηση από το Υπουργείο Οικονομικών. Το πρόγραμμα διεξάγεται από κοινού με την εταιρεία RAI Consultants Public Ltd υπό την επίβλεψη του Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνου Πασιαρδή.

EUROMOD-microsimulation tool for modelling the impact of policy measures. Χρηματοδότηση ύψους €30.000 από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την κατασκευή μοντέλου φοροπαροχών και προσφοράς εργασίας της Κυπριακής οικονομίας με στόχο την ένταξη της Κύπρου στο δίκτυο EUROMOD, που μελετά τις επιπτώσεις μέτρων πολιτικής στην κατανομή του εισοδήματος, φτώχεια, συμμετοχή στην αγορά εργασίας και απασχόληση. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το Μάρτιο του 2010 και συντονίζεται από το Διευθυντή του ΚΟΕ, Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Economic Valuation of the State Education in Cyprus. Χρηματοδότηση ύψους €99.820 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας για έρευνα διάρκειας 24 μηνών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2011 και συντονίζεται από τον Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Developing a Stochastic General Equilibrium Model for Cyprus. Χρηματοδότηση ύψους €119.703 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας για έρευνα διάρκειας 24

μηνών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2011 και συντονίζεται από τον Καθ. Πάνο Πασιαρδή.

Νέα Ερευνητικά Προγράμματα

Forecasting Cyprus GDP and its Demand Components. Χρηματοδότηση ύψους €106.800 από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας για έρευνα διάρκειας 24 μηνών. Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει τον Φεβρουάριο του 2013 και θα συντονίζεται από τον Αν. Καθ. Άντρο Κούρτελλο.

Εισφορές

Μέρος της χρηματοδότησης του ΚΟΕ το 2012 προήλθε από τις εισφορές των:

- Γραφείου Προγραμματισμού
- Κεντρικής Τράπεζας και
- Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου
- Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- Υπουργείου Οικονομικών

Επίσης, εισέφεραν σε είδος:

- το Τμήμα Οικονομικών, με την παραχώρηση του μισού χρόνου ενός Καθηγητή για να εκτελεί χρέη Διευθυντή του ΚΟΕ, και
- το Πανεπιστήμιο Κύπρου, με την παραχώρηση μιας γραμματέας, στέγασης και γραφειακού εξοπλισμού.

Διάχυση αποτελεσμάτων έρευνας

Περιοδικό Cyprus Economic Policy Review

Το αγγλόγλωσσο εξαμηνιαίο περιοδικό Cyprus Economic Policy Review (CyEPR), το οποίο εκδίδεται από το ΚΟΕ σε εξαμηνιαία βάση από το 2007, είναι ένα βασικό μέσο διάχυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που γίνεται στο ΚΟΕ τόσο στην Κύπρο όσο και το εξωτερικό. Το CyEPR, επίσης, φιλοξενεί άρθρα από άτομα που δεν εργάζονται στο ΚΟΕ, όπως μέλη της Κυπριακής Εταιρείας Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society) και γενικότερα της ακαδημαϊκής και ευρύτερης επιστημονικής κοινότητας της Κύπρου και του εξωτερικού. Ενθαρρύνεται, επίσης, η δημοσίευση σχολίων και συζητήσεων σε θέματα επίκαιρου οικονομικού ενδιαφέροντος. Στόχος του CEPR είναι η δημοσίευση ψηλής ποιότητας άρθρων που απευθύνονται σε φορείς σχεδιασμού οικονομικής

πολιτικής, τεχνοκράτες, καθώς και επαγγελματίες και καλύπτουν θέματα τοπικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

Ενημερωτικό Δελτίο «Οικονομική Έρευνα»

Συνεχίστηκε η έκδοση ενημερωτικού δελτίου με τίτλο «Οικονομική Έρευνα», που άρχισε την κυκλοφορία του σε τετραμηνιαία βάση από το Φεβρουάριο του 2004. Το περιεχόμενό του βασίζεται, κυρίως, στην έρευνα που διεξάγει το ΚΟΕ. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει συνοπτικά και σε απλή γλώσσα τα αποτελέσματα της έρευνας και παραπέμπει τους ενδιαφερόμενους στα σχετικά ΔΟΠ/ΔΟΑ και άρθρα στο περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review*. Παράλληλα ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για εξελίξεις στο ΚΟΕ και το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Η «Οικονομική Έρευνα» τοποθετείται στην ιστοσελίδα του Κέντρου και αποστέλλεται ηλεκτρονικά σε μεγάλο αριθμό παραληπτών στην Κύπρο, την Ελλάδα και άλλες χώρες. Από το 2012 εκδίδεται σε εξαμηνιαία βάση τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο.

Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής

Το ΚΟΕ δημοσιεύει άρθρα στην τετρασέλιδη έκδοσή του με τίτλο «Σχόλιο Οικονομικής Πολιτικής». Τα Σχόλια αυτά εκδίδονται σποραδικά και έχουν ως κύριο στόχο τη δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξάγεται στο ΚΟΕ σε θέματα που βρίσκονται στην επικαιρότητα. Έχουν αποδειχθεί ένας ιδιαίτερα αποτελεσματικός τρόπος παρέμβασης του ΚΟΕ σε τρέχοντα ζητήματα που απασχολούν την Κυπριακή κοινωνία.

Ενημερωτικό Δελτίο «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας»

Από το Σεπτέμβριο του 2011 τα κύρια αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (Business and Consumer Surveys) της Κύπρου παρουσιάζονται στη μηνιαία έκδοση «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας». Στο δελτίο αναλύονται βραχυχρόνιες εξελίξεις στο επιχειρηματικό κλίμα (στις Υπηρεσίες, Λιανικό Εμπόριο, Κατασκευές και Μεταποίηση), καθώς και τάσεις στις προσδοκίες των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση και της οικονομίας γενικότερα, όπως αποτυπώνονται στη μηνιαία Έρευνα που διεξάγεται μεταξύ ανώτερων στελεχών επιχειρήσεων και καταναλωτών.

Ενημερωτικό Δελτίο «Οικονομικές Προοπτικές»

Από το Φεβρουάριο του 2012 στο ενημερωτικό δελτίο του ΚΟΕ «Οικονομικές Προοπτικές», που κυκλοφορεί σε τριμηνιαία βάση, παρουσιάζονται βραχυχρόνιες τριμηνιαίες προβλέψεις για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό

στην κυπριακή οικονομία. Οι προβλέψεις, που κατασκευάζονται βάσει σύγχρονων οικονομετρικών τεχνικών, αναλύονται στο δελτίο σε συνάρτηση με τις τρέχουσες τοπικές και διεθνείς οικονομικές εξελίξεις, τις προκλήσεις και τις μελλοντικές προοπτικές της κυπριακής οικονομίας.

Τόσο οι «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας» όσο και οι «Οικονομικές Προοπτικές» έτυχαν εκτεταμένης κάλυψης από τα ΜΜΕ το 2012.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

Η σειρά «Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής» (ΔΟΠ) εξακολούθησε και το 2012 να αποτελεί βασικό τρόπο αναλυτικής δημοσιοποίησης του έργου του ΚΟΕ. Τα ΔΟΠ εκδίδονται σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές για να διασφαλίζεται ένα ικανοποιητικό επίπεδο παρουσίασης και περιεχομένου. Τοποθετούνται στην ιστοσελίδα του Κέντρου και είναι διαθέσιμα σε κάθε ενδιαφερόμενο. Αναλυτικός κατάλογος των δοκιμίων παρατίθεται στο Παράρτημα.

Ιστοσελίδα

Περιέχει πληροφορίες για την έρευνα που διεξάγεται στο ΚΟΕ, τις δημοσιεύσεις, το προσωπικό, εκδηλώσεις, καθώς και νέα ή ανακοινώσεις του Κέντρου. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας του ΚΟΕ υπόκειται σε συνεχή ενημέρωση (<http://www.ucy.ac.cy/goto/ecorece/el-GR/HOME.aspx>).

Άρθρα στα ΜΜΕ

Κατά το 2012 έγινε εκτενής αναφορά από Κυπριακές εφημερίδες και ιστοσελίδες σε κείμενα που δημοσίευσε το ΚΟΕ είτε ως δοκίμια, είτε ως άρθρα στα ενημερωτικά δελτία του, είτε ως Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής.

Παρουσιάσεις

Εκτός από τα εσωτερικά σεμινάρια που διεξάγονται κατά καιρούς στο ΚΟΕ, κατά το 2012 μέλη του προσωπικού του Κέντρου συμμετείχαν σε εξωτερικές παρουσιάσεις σε συνεργασία με οργανισμούς που έχουν συναφή ενδιαφέροντα με το θέμα του εκάστοτε σεμιναρίου/συνεδρίου:

- Παρουσίαση με τίτλο “Outlook for the Cyprus Economy”, 5 Ιουλίου 2012, Υπουργείο Οικονομικών, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “How much is State Schooling Worth to Consumers”, European Economic Association (EEA), 27-31 Αυγούστου 2012, Μάλαγα, Ισπανία.

- Παρουσίαση με τίτλο “Το Μνημόνιο, η Κυπριακή Οικονομία και οι επιπτώσεις στους πολίτες”, 8 Οκτωβρίου 2012, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λεμεσός.
- Παρουσίαση με τίτλο “Κυπριακή Παραγωγικότητα και Ευρωζώνη”, 2ο Ετήσιο Συμπόσιο για την Κυπριακή Οικονομία, 13 Οκτωβρίου 2012, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “Introduction to Key Issues”, EU Presidency Conference “Investing in Children: Preventing and Tackling Child Poverty and Social Exclusion, Promoting Children’s Well-Being”, 18-19 Οκτωβρίου 2012, Λευκωσία.
- Παρουσίαση με τίτλο “How much is State Schooling Worth to Consumers”, Association of Southern European Economic Theorists (ASSET), 1-3 Νοεμβρίου 2012, Λεμεσός.
- Παρουσίαση με τίτλο “Το Κρατικό Μισθολόγιο” στην εκδήλωση “Σύγχρονες Προσεγγίσεις για Σύγχρονους Οργανισμούς”, 14 Νοεμβρίου 2012, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία.

Συμμετοχή σε εργαστήρια/συναντήσεις/ομάδες εργασίας

- Συμμετοχή στο 2012 ετήσιο συνέδριο του Society for Economic Dynamics (SED), 22-24 Ιουνίου 2012, Λεμεσός.
- Συμμετοχή στην ετήσια συνάντηση του EUROMOD update project, 10 Οκτωβρίου 2012, Βουκουρέστι.
- Συμμετοχή στο 2ο ερευνητικό εργαστήριο Μίκρο-προσομοίωσης, 11-12 Οκτωβρίου 2012, Βουκουρέστι.
- Συμμετοχή στο Ετήσιο Εργαστήριο Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 15-16 Νοεμβρίου 2012, Βρυξέλλες. Επίσης, το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών οργάνωσε το Annual Meeting of the EU NETWORK OF INDEPENDENT EXPERTS ON SOCIAL INCLUSION που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 9-10 Ιουλίου, 2012 στη Λευκωσία.

Κοινωνική προσφορά

Το ΚΟΕ διαθέτει μέρος του χρόνου απασχόλησης του προσωπικού του για την εξυπηρέτηση αναγκών που συνδέονται με τη διαμόρφωση κατάλληλης οικονομικής πολιτικής στην Κύπρο. Συγκεκριμένα:

- Κύπριοι και ξένοι πανεπιστημιακοί και φοιτητές που ερευνούν θέματα της Κυπριακής οικονομίας προσεγγίζουν συχνά το ΚΟΕ για πληροφορίες, στοιχεία και μελέτες για την Κυπριακή οικονομία.
- Δημοσιογράφοι, βουλευτές, κυβερνητικοί λειτουργοί και εκπρόσωποι οργανωμένων συνόλων επικοινωνούν με τα μέλη του ακαδημαϊκού συμβουλίου και το προσωπικό του ΚΟΕ και ενημερώνονται για πορίσματα ερευνών του.
- Μέλη του προσωπικού του ΚΟΕ βοηθούν στην εξεύρεση στοιχείων και άρθρων και συμβουλεύουν τους φοιτητές του Τμήματος Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου στις μελέτες τους για την Κυπριακή οικονομία.

Ο Διευθυντής του ΚΟΕ είχε, επίσης, επαφές με ξένους διπλωμάτες, απεσταλμένους διεθνών οργανισμών και δημοσιογράφους-παρουσιαστές προγραμμάτων ξένων ΜΜΕ.

1.3 Ερευνητικές Δραστηριότητες

Οι ερευνητικές δραστηριότητες του ΚΟΕ κατανέμονται σε τέσσερις βασικούς τομείς: Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας, Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας, Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας και Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης. Πιο κάτω παρατίθενται περιληπτικά οι δραστηριότητες του κάθε τομέα έρευνας στη διάρκεια του 2012, καθώς και οι δραστηριότητες διαφόρων ερευνητικών προγραμμάτων τα οποία δεν εντάσσονται σε κάποιο από τους πιο πάνω τομείς.

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Η έρευνα στον Τομέα Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας επικεντρώθηκε στη μελέτη της συμπεριφοράς των ληπτών δημοσίου βοηθήματος στην αγορά εργασίας, καθώς επίσης, και στην οικονομική αποτίμηση της κρατικής εκπαίδευσης στην Κύπρο. Επιπλέον, ανέπτυξε από κοινού με το Institute of Social and Economic Research του Πανεπιστημίου του Essex ένα μοντέλο μικροπροσομοίωσης φόρων-παροχών για την Κύπρο το οποίο επιτρέπει και τη διεξαγωγή συγκρίσεων με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ανάλυση της συμπεριφοράς των ληπτών δημοσίου βοηθήματος στην αγορά εργασίας

Σε αυτή τη μελέτη αναλύεται η συμπεριφορά των ληπτών δημοσίου βοηθήματος (ΛΔΒ) στην αγορά εργασίας. Απώτερος στόχος είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων πολιτικής για μια πιο αποτελεσματική οικονομική και κοινωνική στήριξη των ΛΔΒ και απεξάρτησή τους από το δημόσιο βοήθημα με ένταξη στην αγορά εργασίας.

Με βάση την περιγραφική ανάλυση των στοιχείων, οι λήπτες δημοσίου βοηθήματος στην Κύπρο έχουν χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης σε σχέση με το γενικότερο πληθυσμό. Επίσης, έχουν λιγότερη επαγγελματική εμπειρία μετρούμενη με χρόνια στην αγορά εργασίας. Οι λήπτες έχουν, επίσης, χειρότερη κατάσταση - με πολλαπλά προβλήματα - υγείας από το γενικότερο πληθυσμό, που αποτελούν και τους λόγους που δηλώνονται με μεγαλύτερη συχνότητα μη συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Αντίθετα, η απροθυμία για εργασία δεν αποτελεί σημαντικό παράγοντα μη συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Παράγοντες που δηλώνονται με τη μεγαλύτερη συχνότητα από τους λήπτες δημοσίου βοηθήματος ότι θα τους ωθούσαν στην αγορά εργασίας είναι υψηλότερος μισθός και πιο ευέλικτο ωράριο. Ακολουθούν η ψυχολογική στήριξη, οι υπηρεσίες φροντίδας για εξαρτώμενα άτομα και η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων. Σχεδόν όλοι οι λήπτες δημοσίου βοηθήματος δηλώνουν ότι δεν θα εργάζονταν χωρίς αμοιβή, κάτι που δείχνει ότι δεν θεωρούν ότι η εθελοντική εργασία θα τους πρόσφερε χρήσιμες γνώσεις και εμπειρίες.

Η οικονομετρική ανάλυση βεβαιώνει τα βασικά εμπόδια στην απασχόληση που δηλώνονται από τους λήπτες δημοσίου βοηθήματος, όπως είναι η κακή κατάσταση της υγείας, η μεγάλη ηλικία, η χαμηλή μόρφωση και η περιορισμένη επαγγελματική εμπειρία. Επιπλέον, αναδεικνύει την αρνητική επίδραση των εισοδημάτων από πηγές εκτός εργασίας (όπως είναι το δημόσιο βοήθημα) στην πιθανότητα απασχόλησης και ώρες εργασίας, και τη θετική επίδραση της επαγγελματικής εμπειρίας. Το ύψος του μισθού έχει, επίσης, θετική επίδραση στις ώρες εργασίας των ληπτών. Επιπρόσθετα, προκύπτει ότι ένας σημαντικός λόγος μη συμμετοχής των ληπτών δημοσίου βοηθήματος στην αγορά εργασίας είναι οι μη ρεαλιστικές προσδοκίες τους, ιδιαίτερα η υπεραισιοδοξία τους για το ύψος του μισθού που θα τους προσφερόταν αν αποφάσιζαν να εργαστούν.

Από τη μελέτη προκύπτουν πολλά συμπεράσματα πολιτικής για ένταξη των ληπτών δημοσίου βοηθήματος στην αγορά εργασίας, για παράδειγμα περισσότερη κατάρτιση, ενημέρωση, φροντίδα για εξαρτώμενα πρόσωπα και ψυχολογική στήριξη. Επίσης, περισσότερα οφέλη όταν εργάζονται ή ζητούν ενεργά

απασχόληση και αυστηρότερες ποινές όταν εγκαταλείπουν την εργασία τους χωρίς σοβαρό λόγο. Είναι, επίσης, σημαντικό τα κίνητρα απασχόλησης να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων ομάδων για να είναι αποτελεσματικά. Παράλληλα, προτρέπεται συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε μαζί με την απασχόληση να επιδιώκεται και η ένταξη στην κοινωνία. Επιπρόσθετα είναι απαραίτητη η μεταρρύθμιση του συστήματος παροχής δημοσίου βοηθήματος ώστε να επιτευχθούν πιο αποτελεσματικές διαδικασίες στόχευσης και να εξαλειφθούν τα αντικίνητρα για εργασία που προκαλεί η παροχή δημοσίου βοηθήματος.

Η μελέτη περιγράφεται αναλυτικά στο Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής:

Pashardes P. and A. Polycarpou, "The Labour Market Behavior of Public Assistance Recipients in Cyprus", Economic Policy Paper No. 09-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, December 2012.

Η οικονομική αποτίμηση της κρατικής εκπαίδευσης στην Κύπρο

Η κρατική παροχή ιδιωτικών αγαθών παρουσιάζεται στη βιβλιογραφία ως μέσο μετριασμού των ατελειών που υπάρχουν στην αγορά (π.χ εξωτερικότητες) και, υπό ορισμένους όρους, για να ανακατανέμει το εισόδημα. Από ό,τι ξέρουμε τόσο η εμπειρική μελέτη στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης της ευημερίας του καταναλωτή, όσο και η οικονομετρική εκτίμηση της προθυμίας του καταναλωτή να πληρώσει, περιορίζεται γενικά στις ενδεχόμενες μελέτες αξιολόγησης, γνωστές στη βιβλιογραφία ως contingent valuation studies (κυρίως των περιβαλλοντικών αγαθών). Η μελέτη αυτή προτείνει μια εναλλακτική προσέγγιση στηριζόμενη στη θεωρία της συμπεριφοράς του καταναλωτή με στόχο τη δημιουργία ενός μοντέλου όπου ο χρηματικός δείκτης ικανοποίησης μπορεί να υπολογιστεί από τις παραμέτρους ενός πλήρους συστήματος ζήτησης. Η συνεισφορά της συνίσταται στην ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου το οποίο θα επιτρέπει τη θεωρητική και εμπειρική ανάλυση των επιπτώσεων της κρατικής παροχής ιδιωτικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, στη συμπεριφορά και την ευημερία του καταναλωτή.

Για την οικονομική αποτίμηση χρησιμοποιούνται στοιχεία τα οποία είναι εύκολα διαθέσιμα (και συγκρίσιμα με άλλες χώρες) όπως αυτά που προέρχονται από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ). Συγκριμένα, τα στοιχεία της μελέτης προέρχονται από την τελευταία διαθέσιμη ΕΟΠ της Κύπρου για το έτος 2009, όπου υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με τον τύπο της εκπαιδευτικής μονάδας που επιλέγουν τα νοικοκυριά. Επιπλέον στοιχεία από Eurostat

χρησιμοποιήθηκαν για συγκρίσεις με άλλες χώρες. Η μεθοδολογική πρόκληση της προτεινόμενης έρευνας έγκειται στην εξεύρεση του κατάλληλου τρόπου προσαρμογής στο σύστημα ζήτησης της ποσότητας εκπαίδευσης που καταναλώνεται δωρεάν από τις οικογένειες με παιδιά σε δημόσια σχολεία. Για αυτές τις οικογένειες οι παρατηρούμενες για την εκπαίδευση δαπάνες είναι κάτω από το επίπεδο που αντιστοιχεί στην αληθινή κατανάλωση.

Επίσης, ερευνούνται οι πτυχές αποδοτικότητας και δικαιοσύνης που συνδέονται με το επίπεδο ποσότητας και ποιότητας της δημόσιας παρεχόμενης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, εξετάζεται γιατί η ζήτηση για την εκπαίδευση στην Κύπρο εμφανίζεται να υπερβαίνει τη δημόσια παροχή κατά πολύ, με πολλές οικογένειες να εμφανίζονται να αγοράζουν συμπληρωματική εκπαίδευση από τον ιδιωτικό τομέα (φροντιστήρια). Με αυτό τον τρόπο υπολογίζεται πώς το όφελος από την δωρεάν παρεχόμενη κρατική εκπαίδευση κατανέμεται μεταξύ των οικογενειών και πώς η αντικατάσταση ή/και η συμπλήρωση της κρατικής εκπαίδευσης από τον ιδιωτικό τομέα αντικατοπτρίζεται στην εισοδηματική ανισότητα. Τα συμπεράσματα της ανάλυσης θα συζητηθούν έναντι των πολιτικών επιπτώσεων τους μαζί με τα σχετικά αποτελέσματα που παρουσιάζονται αλλού στη βιβλιογραφία. Τέλος, θα προταθούν και μέτρα για την αντιμετώπιση ζητημάτων οικονομικής αποδοτικότητας και δικαιοσύνης στην άσκηση εκπαιδευτικής πολιτικής στην Κύπρο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στα ακόλουθα:

(i) *Andreou S.N., "Analysis of Household Expenditure on Education in Cyprus", Economic Policy Paper, No. 07-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, November 2012.*

(ii) *P. Pashardes, S. N. Andreou and N. Pashourtidou, "Consumer Valuation of Free State Schooling", Economic Research Centre, University of Cyprus, mimeo 2012.*

(iii) *Andreou S. N. and P. Pashardes "The cost of Education and the Household Valuation of Free State Schooling in Cyprus", Commentary Issue 28, Economic Research Centre, forthcoming.*

Μοντέλο μικροπροσομοίωσης EUROMOD

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου σε συνεργασία με το Institute of Social and Economic Research του Πανεπιστημίου Essex αναπτύσσει

από κοινού ένα μοντέλο μικροπροσομοίωσης φοροπαροχών για την Κύπρο που όμως επιτρέπει και τη διεξαγωγή συγκρίσεων με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το μοντέλο μικροπροσομοίωσης EUROMOD βασίζεται σε στοιχεία της Έρευνας Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) και ενσωματώνει τους κανόνες του Κυπριακού συστήματος φοροπαροχών προκειμένου να προσομοιώσει έναν αριθμό κοινωνικών επιδομάτων, φόρων και ασφαλιστικών εισφορών. Η εύρυθμη λειτουργία του μοντέλου προϋποθέτει τη συνεχή αναβάθμισή του έτσι ώστε να ενσωματώνονται οι σχετικές νομοθετικές αλλαγές (μεταρρυθμίσεις) αλλά και να προσαρμόζονται τα εισοδήματα των νοικοκυριών στο χρόνο εφαρμογής του μοντέλου. Η εν λόγω έκθεση παρουσιάζει: α) όλες τις νομοθετικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί κατά τη διάρκεια των ετών 2007-2010 και αφορούν τα όργανα πολιτικής που εξετάζονται από το μοντέλο, β) την πρόοδο που έχει επιτευχθεί από την ομάδα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Essex και γ) την επαλήθευση του μοντέλου (macrovalidation) προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα του συνάδουν με την πραγματικότητα στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό.

Η ανάλυση βρίσκεται στην έκθεση:

EUROMOD: Country Report. CYPRUS 2007-2010, Institute for Social and Economic Research, University of Essex, July 2012.

<https://www.iser.essex.ac.uk/euromod/resources-for-euromod-users/country-reports>

ΤΟΜΕΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Στη διάρκεια του 2012 η έρευνα στον Τομέα Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας εστιάστηκε στη μελέτη του κινδύνου της φτώχειας ηλικιωμένων στην Κύπρο, στη μέτρηση του κινδύνου φτώχειας μεταξύ των μεταναστών στην Κύπρο, καθώς και στην εκτίμηση των επιπτώσεων των αλλαγών των τιμών της ενέργειας στην ευημερία.

Πτυχές της φτώχειας ηλικιωμένων στην Κύπρο

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τον κίνδυνο φτώχειας των ηλικιωμένων στην Κύπρο χρησιμοποιώντας τόσο στοιχεία της Έρευνας Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) προκειμένου να διεξαχθούν συγκρίσεις σε διεθνές επίπεδο, αλλά και πιο λεπτομερή στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών

Προϋπολογισμών (FES) του 2009 προκειμένου να γίνει εμβάθυνση στις αιτίες του φαινομένου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν ότι οι ηλικιωμένοι στην Κύπρο αντιμετωπίζουν τετραπλάσιο κίνδυνο φτώχειας σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Παρόλο που σε αρκετές χώρες της Ευρώπης οι ηλικιωμένοι είναι περισσότερο ευπαθείς στη φτώχεια, η Κύπρος ξεπερνάει αισθητά τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ύπαρξη ενός χάσματος ανάμεσα στο εισόδημα που προέρχεται από μισθούς και στο εισόδημα που προέρχεται από εργασία. Η ιδιοκατοίκηση παίζει σημαντικό ρόλο σε χώρες με υψηλό δείκτη ιδιοκατοίκησης (όπως η Κύπρος) διότι μειώνει τον κίνδυνο φτώχειας όλων των ηλικιακών ομάδων, αλλά περισσότερο των ηλικιωμένων, καθώς το ύψος της ακίνητης περιουσίας συνήθως συσχετίζεται θετικά με την ηλικία. Επιπρόσθετα, η μελέτη χρησιμοποιεί τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών του 2009 προκειμένου να εκτιμηθεί ένα οικονομετρικό μοντέλο που συσχετίζει τη φτώχεια των ηλικιωμένων με μια σειρά δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών του ατόμου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης ερμηνεύονται υπό το φως των θεσμικών χαρακτηριστικών του Κυπριακού συνταξιοδοτικού συστήματος και παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής, καθώς και προβλέψεις για την εξέλιξη της φτώχειας των ηλικιωμένων. Καθότι τα εισοδήματα των ηλικιωμένων είναι πιο ανελαστικά στις επιπτώσεις της κρίσης σε σύγκριση με τα εισοδήματα του υπόλοιπου πληθυσμού, αναμένουμε ότι σε σχετικούς όρους η θέση των ηλικιωμένων θα βελτιωθεί. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συντελέσει και η σταδιακή ωρίμανση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Οι πολιτικές που προτείνονται στα πλαίσια της μελέτης είναι η έμφαση σε παροχές σε είδος (βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας υγείας, μακροπρόθεσμη φροντίδα κ.α.) καθώς και η προσεκτική στόχευση χρηματικών μεταβιβάσεων στα άτομα που τη χρειάζονται περισσότερο. Επίσης, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη μείωση της ανισότητας ανάμεσα στους ηλικιωμένους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κυκλοφόρησαν στο άρθρο:

Koutsampelas, C. (2012), 'Aspects of Elderly Poverty in Cyprus', Cyprus Economic Policy Review, 6(1), pp. 69-89.

Η μέτρηση του κινδύνου φτώχειας μεταξύ των μεταναστών στην Κύπρο

Η μελέτη βασίζεται στα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών του 2009 που διεξήχθη από τη Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου. Σκοπός της μελέτης είναι να μετρήσει το επίπεδο και τους προσδιοριστικούς παράγοντες της φτώχειας των μεταναστών στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν ότι οι μετανάστες αντιμετωπίζουν αισθητά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι μετανάστες από χώρες της Ασίας και της Αφρικής κινδυνεύουν συγκριτικά πολύ περισσότερο από τους Ευρωπαίους. Αλλά και ανάμεσα στους Ευρωπαίους μετανάστες διαγιγνώσκονται σημαντικές εισοδηματικές διαφορές καθότι οι μετανάστες από την Ηπειρωτική Ευρώπη και τη Μεσόγειο βρίσκονται σε καλύτερη θέση από τους μετανάστες που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια. Επίσης, σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό της φτώχειας των μεταναστών έχει ο ορισμός του εισοδήματος. Συγκεκριμένα, η προσθήκη των τεκμαρτών ενοικίων στον ορισμό του εισοδήματος αύξησε ακόμα περισσότερο το χάσμα φτώχειας μεταξύ των μεταναστών και του υπόλοιπου πληθυσμού. Αυτό συμβαίνει διότι τα ποσοστά ιδιοκατοίκησης των Κυπρίων είναι αισθητά υψηλότερα σε από των μεταναστών.

Η οικονομετρική ανάλυση έδειξε ότι η χειρότερη θέση των μεταναστών δεν μπορεί να εξηγηθεί αποκλειστικά και μόνο από τους δημογραφικούς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που τυπικά σχετίζονται με τον υψηλό κίνδυνο φτώχειας (πχ. το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, η σύνθεση του νοικοκυριού, ο αριθμός των εξαρτώμενων μελών του νοικοκυριού, η ηλικία του αρχηγού του νοικοκυριού). Συνεπώς, υπάρχουν ενδείξεις ότι το χάσμα φτώχειας μεταξύ των μεταναστών και του υπόλοιπου πληθυσμού μπορεί, ως ένα βαθμό, να εξηγηθεί και από φαινόμενα διακρίσεων στην αγορά εργασίας όπως άλλωστε υποδεικνύουν μελέτες κοινωνιολόγων και εκθέσεις για τον κοινωνικό αποκλεισμό στην Κύπρο. Δεδομένου ότι η ενσωμάτωση των μεταναστών είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί δίχως τη μερική σύγκλιση των ποσοστών φτώχειας, είναι σημαντική η προώθηση πολιτικών (όπως για παράδειγμα η ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου) που καταπολεμούν τις πηγές των κοινωνικών διακρίσεων.

Η μελέτη περιγράφεται αναλυτικά στο Δοκίμιο:

Koutsampelas, C. (2012), 'Measuring the poverty risk among immigrants in Cyprus', Economic Policy Papers, No. 03-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, April 2012.

Εκτίμηση των επιπτώσεων των αλλαγών των τιμών της ενέργειας στην ευημερία

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενέργεια και τις κλιματικές αλλαγές θα οδηγήσουν σε αύξηση των τιμών του ηλεκτρισμού και των καυσίμων για τους τελικούς χρήστες. Η μελέτη αυτή εξετάζει τις αναδιανεμητικές επιπτώσεις αυτών των αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας στην Κύπρο μέσω του προσδιορισμού και της εκτίμησης ενός συστήματος ζήτησης όπου εισάγεται ετερογένεια στις τιμές μεταξύ νοικοκυριών. Με αυτή τη μέθοδο μπορούν να εξαχθούν αξιόπιστες εκτιμήσεις στις περιπτώσεις που ο αριθμός των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών που χρησιμοποιούνται είναι περιορισμένος όπως στην περίπτωση της Κύπρου.

Η εμπειρική ανάλυση έγινε με και χωρίς τη συμπερίληψη χαρακτηριστικών των νοικοκυριών που σχετίζονται με την κατανάλωση ενέργειας (π.χ. ύπαρξη συστήματος κεντρικής θέρμανσης ή/και κλιματιστικών, αριθμός αυτοκινήτων, τετραγωνικά κατοικίας), έτσι ώστε οι εκτιμημένες παράμετροι και κατ' επέκταση οι ελαστικότητες να αντανakλούν βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιδράσεις αντίστοιχα. Οι εκτιμημένες παράμετροι του συστήματος ζήτησης χρησιμοποιούνται για να διεξαχθεί ανάλυση ευημερίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση στις τιμές της ενέργειας οδηγεί σε απώλεια ευημερίας (σε τιμές 2009) της τάξης των 31 ευρώ και 101 ευρώ, ανά νοικοκυριό, για το 2013 και 2020 αντίστοιχα, ενώ η απώλεια ευημερίας σε επίπεδο οικονομίας (σε τιμές 2009) είναι πέρα των 33 εκ. ευρώ για το 2020. Οι αυξήσεις των τιμών θα είναι αντίστροφα προοδευτικές (regressive) και αναμένεται να επηρεάσουν τα νοικοκυριά με μικρό αριθμό μελών και νοικοκυριά σε αστικές περιοχές περισσότερο απ' ό,τι τον υπόλοιπο πληθυσμό. Επιπρόσθετα, η ανάλυση έδειξε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απώλειας ευημερίας προκύπτει από τη μείωση της αγοραστικής δύναμης του νοικοκυριού λόγω ψηλότερων τιμών ενέργειας, ενώ οι αλλαγές στις σχετικές τιμές προκαλούν deadweight loss που είναι μόνο ένα μικρό μέρος της απώλειας ευημερίας, εξαιτίας των περιορισμένων δυνατοτήτων υποκατάστασης μεταξύ ενέργειας και άλλων αγαθών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα κυκλοφορήσουν στο Δοκίμιο:

Pashardes P., N. Pashourtidou and T. Zachariadis, "Estimating welfare aspects of changes in energy prices from preference heterogeneity", Economic Analysis Paper, Economics Research Centre, University of Cyprus, forthcoming.

ΤΟΜΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας

Στη διάρκεια του 2012 η έρευνα στον Τομέα των Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας εστιάστηκε στη μελέτη δεικτών παραγωγικότητας της Κυπριακής Οικονομίας, καθώς, επίσης και στην ανάλυση των επιδράσεων της ενέργειας στην παραγωγικότητα.

Δείκτες παραγωγικότητας της Κυπριακής οικονομίας

Η μελέτη αυτή παρουσιάζει τα πρώτα αποτελέσματα της προσπάθειας που γίνεται από το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών για να εξετάσει και να αναλύσει τις διάφορες πτυχές της παραγωγικότητας, τόσο στην Κύπρο όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Αρχικά γίνεται μια σύγκριση της αύξησης του ρυθμού ολικής παραγωγικότητας ανάμεσα στην Κύπρο και την Ευρωζώνη κατά τα έτη 1996-2011. Το σημαντικότερο εύρημα είναι ότι η ολική παραγωγικότητα στην Κύπρο βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο ρυθμό στην Ευρωζώνη, πράγμα το οποίο υποδεικνύει χαμηλότερη ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής οικονομίας. Στη συνέχεια αναλύεται ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στα διάφορα συστατικά που το απαρτίζουν και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο, την εργασία και την παραγωγικότητα. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η συνεισφορά της εργασίας στο ΑΕΠ της Κυπριακής οικονομίας παρουσιάζεται διαχρονικά πάντα πιο ψηλή από την αντίστοιχη της Ευρωζώνης, γεγονός που υποδεικνύει είτε μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των εργαζομένων είτε μεγαλύτερη αύξηση των μισθών. Όσον αφορά το κεφάλαιο η περίοδος 1996-2001 παρουσιάζει το χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης κεφαλαίου, υποδηλώνοντας έτσι χαμηλές ή μη παραγωγικές επενδύσεις τη συγκεκριμένη περίοδο.

Η μελέτη παρουσιάζει, επίσης, και τη σχέση ανάμεσα στους μισθούς και στην παραγωγικότητα της εργασίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως στην Κύπρο οι μισθοί αυξάνονται με γρηγορότερους ρυθμούς απ' ό,τι η παραγωγικότητα γεγονός που καθιστά την οικονομία μας λιγότερη ανταγωνιστική στην αγορά εργασίας. Τα πράγματα επιδεινώνονται στο δημόσιο τομέα όπου η διαφορά μεταξύ των μισθών του δημόσιου τομέα και της παραγωγικότητας της εργασίας είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Τα αποτελέσματα της μελέτης θα κυκλοφορήσουν στο Δελτίο:

Th. Mamounes, E. Ketteni and A. Andreou "Productivity Analysis", Economic Research Centre, University of Cyprus, forthcoming.

Η επίδραση της ενέργειας στην παραγωγικότητα

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναλύσει τις τάσεις υποκατάστασης/συμπληρωματικότητας μεταξύ της ενέργειας, της απασχόλησης, και άλλων εισροών της παραγωγής για τις Ευρωπαϊκές χώρες συμπεριλαμβανομένου και της Κύπρου. Η ανάλυση των τάσεων αυτών επιτρέπει τη μελέτη ενός φάσματος σημαντικών ζητημάτων που σχετίζονται με τις επιπτώσεις των κοινωνικοοικολογικών αλλαγών στην απασχόληση, την παραγωγή, και στην αύξηση της παραγωγικότητας. Η μέτρηση των τάσεων υποκατάστασης/συμπληρωματικότητας μεταξύ ενέργειας και των διαφόρων τύπων των εισροών εργασίας, επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση της δυναμικής της αγοράς εργασίας (διαχρονική ζήτηση για χαμηλό/μεσαίο/υψηλό ειδικευμένο εργατικό δυναμικό), μιας και οι διάφορες βιομηχανίες της ΕΕ κινούνται προς την εξοικονόμηση ενέργειας και την ευρύτερη χρήση των πράσινων ενεργειακών εισροών. Η μέτρηση της υποκατάστασης/συμπληρωματικότητας μεταξύ εισροών ενέργειας και νέων τεχνολογιών, όπως πληροφορικής και επικοινωνιών (Information and Communications Technology - ICT), επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση των επιπτώσεων των νέων αυτών τεχνολογιών σε σχέση με τη χρήση ενέργειας και αντίστροφα.

Η μελέτη αυτή περιλάμβανε εκτίμηση της τεχνολογίας παραγωγής, η οποία εξαρτάται από το κεφάλαιο (ICT and non-ICT capital), την εργασία (ειδικευμένοι/ανειδίκευτοι εργάτες), την ενέργεια, τις πρώτες ύλες, τις υπηρεσίες και άλλες εξωγενείς τεχνικές αλλαγές. Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε βασίζεται στη μεθοδολογία των Bernstein, Μαμουνέα και Πασιαρδή (2004). Αυτό το μοντέλο εισάγει στη συνάρτηση παραγωγής μια παραμετροποίηση της τεχνικής αποτελεσματικότητας προσθέτοντας μια δυναμική διάσταση του προβλήματος.

Η αποδοτικότητα στην παραγωγή προκύπτει όταν νέες εισροές δημιουργούν βελτιώσεις στην τεχνική αποτελεσματικότητα που δεν είναι πλήρως αντισταθμισμένες από το κόστος της προσαρμογής. Οι συναρτήσεις ζήτησης εισροών προκύπτουν από την ελαχιστοποίηση της αναμενόμενης παρούσας αξίας του κόστους με βάση τη συνάρτηση παραγωγής και τις εξισώσεις συσσώρευσης εισροών. Η εμπειρική ανάλυση έχει διεξαχθεί για τις χώρες της ΕΕ

(συμπεριλαμβανομένου και της Κύπρου) για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για τις εισροές και τις εκροές.

Η εμπειρική ανάλυση επέτρεψε την εκτίμηση της επίδρασης της χρήσης ενέργειας στην παραγωγικότητα των ευρωπαϊκών χωρών συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, καθώς και την εξαγωγή συμπερασμάτων πολιτικής.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Ketteni E., Th. Mamuneas and P. Pashardes, "ICT and Energy Use: Patterns of Substitutability and Complementarity in Production", Economic Analysis Paper No. 05-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, September 2012.

ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Επιβλέποντες: Καθ. Πάνος Πασιαρδής και Αν. Καθ. Έλενα Ανδρέου

Η έρευνα στον Τομέα Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης το 2012 επικεντρώθηκε στη βελτίωση της υποδομής που στηρίζει τη διενέργεια προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό, τόσο από πλευράς στατιστικών στοιχείων όσο και από πλευράς οικονομετρικών μοντέλων. Βασική δραστηριότητα του Τομέα είναι η κατασκευή και ανάλυση των προβλέψεων για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον πληθωρισμό στην Κύπρο, που δημοσιεύονται σε τριμηνιαία βάση στο δελτίο «Οικονομικές Προοπτικές», καθώς και η ανάλυση των στοιχείων από τις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύονται μηνιαίως στο δελτίο «Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας». Παράλληλα ο τομέας ασχολείται με την ανάπτυξη εργαλείων/μοντέλων για σκοπούς μακροοικονομικής ανάλυσης της Κυπριακής οικονομίας.

Μηνιαίος δείκτης του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ στην Κύπρο

Στόχος του Δοκιμίου είναι η κατασκευή ενός μηνιαίου δείκτη για την εκτίμηση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ στην Κύπρο, εξαιρουμένων οποιωνδήποτε βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων, καθώς και για την παροχή έγκαιρων ενδείξεων για την κατεύθυνση της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας το τρέχον και τα επόμενα ένα με δύο τρίμηνα. Ο δείκτης που παρουσιάζεται αξιοποιεί πληροφορίες από ένα μεγάλο αριθμό εγχώριων και ξένων/διεθνών μηνιαίων σειρών, συνοψίζοντάς τις σε ένα μικρό αριθμό κοινών παραγόντων (common

factors]). Οι μηνιαίοι παράγοντες που αντικατοπτρίζουν τις πιο πρόσφατες πληροφορίες που περιέχονται στις μηνιαίες μεταβλητές, χρησιμοποιούνται στον υπολογισμό μιας σειράς προβλέψεων για το μεσοπρόθεσμο/μακροπρόθεσμο ρυθμό ανάπτυξης. Οι προβλέψεις αυτές αποτελούν και τον προτεινόμενο μηνιαίο δείκτη. Αξιοποιώντας έτσι τις έγκαιρες ενδείξεις από τις μηνιαίες σειρές ο δείκτης παρέχει μια εκτίμηση της μεσοπρόθεσμης/μακροπρόθεσμης συνιστώσας του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ σε μηνιαία βάση. Ο δείκτης που κατασκευάζεται με παράγοντες από τους οποίους έχουν αφαιρεθεί οι βραχυχρόνιες διακυμάνσεις, συνδέεται με μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας πρόβλεψης των σημείων καμψής και με μικρότερο σφάλμα πρόβλεψης απ' ό,τι άλλοι μηνιαίοι δείκτες βασισμένοι είτε σε κοινούς παράγοντες που ενσωματώνουν βραχυχρόνιες μεταβολές, είτε στο Δείκτη Οικονομικής Συγκυρίας. Επιπλέον, από όλους τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση, ο συγκεκριμένος μηνιαίος δείκτης δίνει τις ακριβέστερες προβλέψεις για τον τριμηνιαίο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ το τρέχον τρίμηνο, καθώς για τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής το επόμενο και μεθεπόμενο τρίμηνο.

Ο μηνιαίος δείκτης που κατασκευάζεται σε αυτό το Δοκίμιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς παρακολούθησης των μεταβολών στην πραγματική οικονομική δραστηριότητα το τρέχον και τα επόμενα τρίμηνα, καθώς και για την παροχή έγκαιρων ενδείξεων ανάκαμψης και συρρίκνωσης της οικονομίας. Θα μπορούσε να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για τους φορείς άσκησης οικονομικής πολιτικής και τις επιχειρήσεις, αφού η συστηματική παρατήρηση της πορείας του δείκτη συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας πιο ξεκάθαρης εικόνας για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της Κυπριακής οικονομίας και συνεπώς σε καλύτερο προγραμματισμό.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Papamichael C. and N. Pashourtidou, "A monthly indicator for GDO growth in Cyprus", Economic Analysis Paper No. 06-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, October 2012.

ΆΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εκτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή στο ενεργειακό σύστημα της Κύπρου

Σύμφωνα με τις προβλέψεις διεθνών οργανισμών, η κλιματική αλλαγή θα επιφέρει υψηλότερες θερμοκρασίες και συχνότερες περιόδους καύσωνα στην περιοχή της Κύπρου. Ως αποτέλεσμα, στις επόμενες δεκαετίες αναμένεται κατά τους θερινούς μήνες υψηλότερη κατανάλωση ηλεκτρισμού (λόγω αυξημένων αναγκών για ψύξη) και αυξημένες απαιτήσεις για επάρκεια ηλεκτρικής ισχύος (λόγω υψηλότερης ζήτησης για ηλεκτρικό φορτίο αιχμής). Και τα δύο παραπάνω αποτελέσματα θα επιφέρουν οικονομικό κόστος στην κοινωνία, αφενός λόγω υψηλότερης δαπάνης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για ηλεκτρισμό και αφετέρου λόγω αυξημένων επενδύσεων σε εφεδρική ηλεκτρική ισχύ που θα απαιτείται για την κάλυψη του φορτίου αιχμής.

Στα πλαίσια του προτεινόμενου ερευνητικού έργου θα διενεργηθεί μακροχρόνια πρόβλεψη της κατανάλωσης ηλεκτρισμού στην Κύπρο έως το έτος 2050, με βάση τα αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης για την περίοδο 1960-2010, και για διαφορετικά σενάρια μελλοντικής εξέλιξης των βασικών μεταβλητών (μακροοικονομικά μεγέθη, τιμές ενέργειας, τεχνολογική πρόοδος στην εξοικονόμηση ενέργειας). Επιπρόσθετα, θα αξιοποιηθούν οι πιο πρόσφατες κλιματικές προβλέψεις για την περιοχή της Κύπρου, που θα προέλθουν από άλλα ερευνητικά ιδρύματα της Κύπρου ή του εξωτερικού που διενεργούν εξειδικευμένες προσομοιώσεις για την περιοχή.

Τέλος, θα γίνει αναφορά σε επιπρόσθετες πιθανές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο ενεργειακό σύστημα της Κύπρου, όπως η επίδραση της ανόδου της στάθμης της θάλασσας σε παραθαλάσσιες ενεργειακές υποδομές και η επίδραση της παρατεταμένης ξηρασίας στην ευστάθεια του δικτύου διανομής ηλεκτρικού ρεύματος. Όπου είναι εφικτό, θα εκτιμηθούν και οι οικονομικές επιπτώσεις των επιδράσεων αυτών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Zachariadis Th. And P. Hatjinicolaou, "The Economic Effect of Climate Change on Electricity Use- A Case Study from Cyprus", Economic Analysis Paper No. 08-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, December 2012.

Φορολογία οχημάτων με βάση τις εκπομπές ρύπων: Προσομοιώσεις για την Κυπριακή αγορά

Διάφορα εργαλεία πολιτικής εφαρμόζονται ή συζητούνται ως τρόποι μείωσης των εκπομπών ρύπων στον τομέα των μεταφορών. Ένα από αυτά είναι η φορολόγηση της αγοράς νέων οχημάτων στη βάση των ρύπων, συχνά υπό τη μορφή συνδυασμού φόρου/επιδότησης. Η παρούσα μελέτη προβαίνει σε οικονομετρική εκτίμηση της ζήτησης για αυτοκίνητα στην Κύπρο και προσομοιώνει δύο κύρια σενάρια. Στο πρώτο σενάριο εφαρμόζεται ένα σχέδιο φόρου/επιδότησης επιπλέον των υφιστάμενων φορολογιών. Στο δεύτερο σενάριο η βάση του υφιστάμενου φόρου κατανάλωσης μετατοπίζεται από τον κυβισμό στους ρύπους με ένα εισοδηματικά (για το κράτος) ουδέτερο τρόπο. Η ανάλυση παρέχει μια χρήσιμη ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων των διαφόρων εναλλακτικών σεναρίων στα κρατικά έσοδα, την ευημερία των καταναλωτών και το περιβαλλοντικό κόστος των ρύπων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Christodoulou Tr. and S. Clerides, "Emissions-Based Vehicle Tax Reform for Cyprus: A Simulation Analysis", Economic Analysis Paper No. 04-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, June 2012.

Επιπτώσεις στην Κυπριακή οικονομία από την εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή

Η νομοθεσία για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, που υιοθετήθηκε το 2009 από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναμένεται να έχει επιπτώσεις στην Κυπριακή οικονομία επειδή θα οδηγήσει σε αύξηση των λιανικών τιμών σε ορισμένα ενεργειακά προϊόντα και σε πιθανή επακόλουθη αύξηση των τιμών και σε άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Για τη διερεύνηση των επιπτώσεων αυτών, αναπτύχθηκε ένα θεωρητικό μοντέλο παραγωγής της Κυπριακής οικονομίας και εκτιμήθηκε οικονομετρικά με βάση δεδομένα που συλλέχθηκαν από επίσημες στατιστικές πηγές για το σκοπό αυτό. Στη συνέχεια, προσομοιώθηκαν δύο συγκεκριμένα σενάρια μεταβολής των τιμών της ενέργειας μέχρι το 2020. Η ανάλυση μας οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

- Εξαιτίας της αύξησης των ενεργειακών τιμών (προπαντός στον ηλεκτρισμό και δευτερευόντως στα καύσιμα κίνησης), και παίρνοντας υπόψη τον περιορισμό στην κατανάλωση ενέργειας και τις αλλαγές στη ζήτηση άλλων συντελεστών παραγωγής ανά παραγωγικό τομέα, κατά το έτος 2020 το συνολικό κόστος

παραγωγής της οικονομίας αναμένεται να αυξηθεί κατά 331 εκ. Ευρώ (σε τιμές του 2010).

- Μολονότι το κόστος αυτό σε απόλυτα μεγέθη είναι σημαντικό, η αύξηση του μοναδιαίου κόστους παραγωγής προβλέπεται να είναι συγκριτικά χαμηλή (κάτω από 0,30 Ευρώ), με συνέπεια οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας να είναι περιορισμένες. Επίσης, δεν αναμένεται να επηρεασθούν αισθητά οι επενδύσεις και η απασχόληση στην ευρύτερη οικονομία.

- Το ανωτέρω κόστος είναι συγκρίσιμο με (και συχνά χαμηλότερο από) το κόστος που προκαλείται στην Κυπριακή οικονομία από τη διακύμανση των διεθνών τιμών της ενέργειας για λόγους ανεξάρτητους της όποιας ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής.

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Ketteni E., Th. Mamuneas, Th. Zachariadis and L. Coutinho, "The Effect of EU Energy and Climate Policies on the Economy of Cyprus", Economic Analysis Paper No. 01-12, Economics Research Centre, University of Cyprus, March 2012.

Ενοποίηση των στοιχείων της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) 2009 με τα στοιχεία των προηγούμενων ΕΟΠ

Στόχος της συγκεκριμένης μελέτης ήταν η ενσωμάτωση των στοιχείων της πιο πρόσφατης Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2009 που διεξήχθη από τη Στατιστική Υπηρεσία με την ενοποιημένη βάση δεδομένων των ΕΟΠ 1984/85, 1990/91, 1996/97 και 2003 που ήδη έχει το ΚΟΕ. Επίσης, στα πλαίσια της πιο πάνω εργασίας έχουν διορθωθεί τυχόν λάθη που επισημάνθηκαν στην ενοποιημένη βάση δεδομένων των ΕΟΠ και έχουν γίνει ενέργειες ώστε να γίνει η ενιαία βάση περισσότερο λειτουργική και εύχρηστη. Η ενιαία βάση περιέχει πληροφορίες σε ατομικό επίπεδο για τα δημογραφικά, εισοδηματικά και άλλα χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, καθώς και πληροφορίες για τις δαπάνες και άλλα χαρακτηριστικά σε επίπεδο νοικοκυριού. Λεπτομερής περιγραφή των μεταβλητών και όλες οι πληροφορίες που πρέπει να γνωρίζει ο χρήστης της ενιαίας βάσης δεδομένων.

Τα αποτελέσματα της εργασίας βρίσκονται στο Δοκίμιο:

Ανδρέου Σ.Ν., Χ. Κουτσαμπέλας και Α. Πολυκάρπου, " Ενοποιημένη Βάση Δεδομένων των Ερευνών Οικογενειακού Προϋπολογισμού 1984/85, 1990/91, 1996/97, 2003 και 2009", Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης Αρ. 02-12, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Μάρτιος 2012.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ 2013

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Επιδράσεις εναλλακτικών πολιτικών φοροπαροχών στην οικονομία

Στόχος της μελέτης είναι η ανάλυση της επίδρασης εναλλακτικών πολιτικών φορολόγησης και παροχής ωφελημάτων όσον αφορά την εφαρμογή, στόχευση, αποτελεσματικότητα και στρεβλώσεων που προκαλούν.

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας θα γίνει ενημέρωση του μοντέλου προσομοίωσης φοροπαροχών της Κυπριακής οικονομίας του ΚΟΕ. Στο μοντέλο θα ενσωματωθούν τα νέα στατιστικά στοιχεία από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού 2009 και θα γίνει ανανέωση των υφιστάμενων πολιτικών φορολογίας και παροχών που υπάρχουν στο μοντέλο ώστε να προσομοιώνεται το σύστημα φοροπαροχών που ισχύει σήμερα στην Κύπρο. Στη συνέχεια θα χρησιμοποιήσουμε το μοντέλο προσομοίωσης φοροπαροχών για να μελετήσουμε την επίδραση που έχουν μεταρρυθμίσεις του συστήματος στην οικονομία. Οι εναλλακτικές πολιτικές φορολογίας και παροχών θα αναλυθούν με βάση την αποτελεσματικότητά τους αλλά και με βάση την ευκολία εφαρμογής και στόχευσής τους ώστε να μειωθούν τα φαινόμενα φοροδιαφυγής, παροχής ωφελημάτων σε άτομα που δεν τα χρειάζονται ή μη παροχής ωφελημάτων σε άτομα που τα έχουν ανάγκη. Για το σκοπό αυτό θα μελετήσουμε μεταρρυθμίσεις για απλοποίηση του συστήματος ώστε να γίνει ευκολότερη η εφαρμογή και επιτήρησή του. Επίσης, θα μελετήσουμε και τα κίνητρα ή αντικίνητρα που προκαλούν οι διάφορες μεταρρυθμίσεις του συστήματος στη συμμετοχή των ατόμων στην αγορά εργασίας.

Με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης αναμένεται ότι θα προταθούν προτάσεις για μεταρρύθμιση του συστήματος φορολόγησης και παροχής κοινωνικών ωφελημάτων που θα οδηγήσουν σε αύξηση της αποτελεσματικότητάς του. Με τη σωστότερη στόχευση των κοινωνικών παροχών σε άτομα που τις έχουν πραγματική ανάγκη, αλλά και με τη βελτίωση της εφαρμογής και επιτήρησης του συνολικού συστήματος φοροπαροχών θα προωθηθεί η κοινωνική και εισοδηματική ισότητα και θα μειωθεί η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Τα ευρήματα της μελέτης μπορούν να χρησιμοποιηθούν, επίσης, για το σχεδιασμό στοχευμένων μεταρρυθμίσεων στο σύστημα φοροπαροχών που να παρέχουν κίνητρα για εργασία ώστε να αυξηθεί η απασχόληση. Επιπρόσθετα, η ενημέρωση του μοντέλου προσομοίωσης φοροπαροχών του ΚΟΕ στα σημερινά δεδομένα

θα βοηθήσει στην έγκυρη και έγκαιρη αξιολόγηση των επιδράσεων που έχουν πιθανές μεταρρυθμίσεις του συστήματος φοροπαροχών στην οικονομία.

Ανάλυση των κρατικών δαπανών και εσόδων στην Κύπρο

Σε αυτή τη μελέτη θα αναλύσουμε διαχρονικά τις κρατικές δαπάνες και τα κρατικά έσοδα στην Κύπρο και τους παράγοντες που επηρεάζουν το μέγεθός τους. Επίσης, θα καθοριστεί η σχέση αιτίας και αιτιατού μεταξύ κρατικών δαπανών και κρατικών εσόδων που επικρατεί στην Κύπρο με βάση τις τέσσερις επικρατέστερες θεωρίες: την tax-and-spend-hypothesis όπου αυξήσεις στα κρατικά έσοδα προκαλούν αυξήσεις στις κρατικές δαπάνες, την spend-and-tax-hypothesis όπου αυξήσεις στις δαπάνες οδηγούν σε αύξηση της φορολογίας με στόχο να αυξηθούν τα έσοδα, την fiscal synchronization hypothesis όπου οι κρατικές δαπάνες και έσοδα αποφασίζονται ταυτόχρονα, και την fiscal independence hypothesis όπου τα κρατικά έσοδα και δαπάνες είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους.

Στη μελέτη αυτή θα αναλύσουμε, επίσης, το βαθμό ελαστικότητας των κρατικών εσόδων και δαπανών. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας τεχνικές παλινδρόμησης, θα υπολογίσουμε τις ελαστικότητες διαφόρων κατηγοριών φορολογικών εσόδων π.χ. από εταιρική φορολογία, έμμεση φορολογία, άμεση φορολογία, κοινωνικές ασφαλίσεις, στο συνολικό προϊόν της οικονομίας. Αντίστοιχα θα υπολογίσουμε και τις ελαστικότητες διαφόρων κρατικών δαπανών στο συνολικό προϊόν.

Μέσα από τη μελέτη θα εξαχθούν συμπεράσματα για τη συμπεριφορά του κράτους στον καθορισμό των εσόδων και δαπανών του. Συγκεκριμένα θα καθοριστεί κατά πόσο το κράτος ενεργεί μυωπικά στο σχηματισμό του ετήσιου προϋπολογισμού χωρίς να λαμβάνει υπόψη την επίδραση που έχουν οι αποφάσεις που παίρνονται σήμερα στο μέλλον. Επίσης, θα εξαχθούν συμπεράσματα για το μέγεθος του κρατικού μισθολογίου σε σχέση με την οικονομία, αλλά και κατά πόσο οι δαπάνες προσδιορίζονται από το δομικό (structural) ΑΕΠ δηλαδή το ΑΕΠ μετά την αφαίρεση των οικονομικών κύκλων, ή από το πραγματοποιήσιμο (actual) ΑΕΠ. Επιπρόσθετα, θα μελετηθούν και θέματα στόχευσης των κοινωνικών παροχών και θα αναλυθεί εις βάθος η δομή των κρατικών δαπανών και πως επηρεάζουν οι δαπάνες αυτές π.χ. κατασκευή δρόμων, φραγαμάτων, δαπάνες υποδομής, την παραγωγικότητα του ιδιωτικού τομέα.

Τέλος, θα μελετήσουμε πιθανές τροποποιήσεις στο σύστημα σχεδιασμού του προϋπολογισμού (σε πιο μακροχρόνια βάση) ώστε να υπάρχει δυνατότητα για πιο αποτελεσματικές διορθωτικές παρεμβάσεις στο σύστημα. Οι δαπάνες και τα έσοδα ενός κράτους σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο είναι προκαθορισμένα και δεν μπορούν να μεταβληθούν εύκολα χωρίς μακροχρόνιο σχεδιασμό. Επίσης, αλλαγές που επηρεάζουν τα έσοδα ή τις δαπάνες του κράτους δεν έχει άμεση επίδραση αλλά υπάρχει

υστέρηση/ετεροχρονισμός μέχρι την εμφάνιση των επιδράσεών τους.

Επανασχεδιασμός συστήματος φορολογίας οχημάτων στην Κύπρο

Η Κυπριακή κυβέρνηση προσανατολίζεται στη μεταρρύθμιση του συστήματος φορολόγησης οχημάτων στην Κύπρο ώστε η φορολογία να βασίζεται κατά κύριο λόγο στην περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλεί το κάθε όχημα (δηλαδή τις εκπομπές ρύπων) αντί άλλων κριτηρίων που χρησιμοποιούνται μέχρι τώρα όπως η τιμή και ο κυβισμός. Παρόμοιες πολιτικές εφαρμόζονται ή βρίσκονται υπό εξέταση τον τελευταίο καιρό και σε πολλές άλλες χώρες, τόσο στην Ευρώπη όσο και αλλού. Η φορολογία των οχημάτων ανέκαθεν αποτελούσε σημαντική πηγή εσόδων για το Κυπριακό κράτος. Δεδομένης της δυσχερούς τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, είναι σημαντικό το νέο φορολογικό σύστημα να σχεδιαστεί προσεκτικά ώστε να αποφέρει στο κράτος τα αναμενόμενα έσοδα.

Σκοπός της προτεινόμενης τεχνοοικονομικής μελέτης είναι να συνδράμει προς αυτή την κατεύθυνση. Θα εκτιμηθεί ένα οικονομετρικό υπόδειγμα ζήτησης αυτοκινήτων και θα γίνουν προσομοιώσεις διαφόρων εναλλακτικών σεναρίων με στόχο να καθοριστούν τα πλαίσια στα οποία θα πρέπει να κινείται το νέο φορολογικό σύστημα για να ικανοποιεί τους πολλαπλούς στόχους του, δηλαδή να αποφέρει έσοδα στο κράτος και να μειώσει τις εκπομπές ρύπων με την ελάχιστη δυνατή επιβάρυνση στους πολίτες. Μελέτη που είχε γίνει από το ΚΟΕ το 2012 είχε εξετάσει παρόμοια ερωτήματα, κινούμενη όμως σε κάπως πιο γενικά επίπεδα. Η νέα μελέτη θα εστιαστεί σε συγκεκριμένα σεναρία με στόχο τη διαμόρφωση συγκεκριμένης πρότασης πολιτικής.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Δημόσιων Οικονομικών και Φορολογίας

Τίτλος	Είδος	Ημερομηνία
Επανασχεδιασμός συστήματος φορολογίας οχημάτων στην Κύπρο	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Ιανουάριος
Επιδράσεις εναλλακτικών πολιτικών φοροπαροχών στην οικονομία	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Ιούνιος
Ανάλυση των κρατικών δαπανών και εσόδων στην Κύπρο	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Νοέμβριος

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Κοινωνικό κράτος και λιτότητα

Το αντικείμενο της μελέτης είναι η επίπτωση της δημοσιονομικής λιτότητας στο κοινωνικό κράτος της Κύπρου. Η μελέτη ξεκινά με μια σύντομη περιγραφή των κύριων χαρακτηριστικών της οικονομικής κρίσης, της πολιτικής κατάστασης καθώς και του ευρύτερου μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Ανάμεσα σε άλλα, σκοπεύουμε να αναλύσουμε την πολιτική δυναμική της αναπροσαρμογής του κοινωνικού κράτους. Αυτό συνθέτει το εννοιολογικό υπόβαθρο της εμπειρικής ανάλυσης που ακολουθεί. Ο πυρήνας δε της ανάλυσης είναι η μέτρηση των επιπτώσεων της κρίσης στην κοινωνική πολιτική αλλά και η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής στην αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης. Δίνουμε έμφαση κυρίως στη θέση εκείνων που ήδη βιώνουν φτώχεια ή/και κοινωνικό αποκλεισμό ή βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού.

Η ποσοτική ανάλυση εστιάζεται στις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις υπαρχόντων κοινωνικών παροχών (π.χ. φοιτητική χορηγία, επίδομα τέκνου), καθώς και στην εισαγωγή νέων παροχών (π.χ. επίδομα μονογονιού). Μεταρρυθμίσεις που αφορούν τη φορολογία, τις συντάξεις και τους μισθούς θα ενσωματωθούν στην ανάλυση καθώς επηρεάζουν την κατανομή του εισοδήματος και ως εκ τούτου τη συνολική επίπτωση της κοινωνικής πολιτικής.

Η ποσοτική ανάλυση θα βασιστεί στη χρήση τεχνικών μικρο-προσομοίωσης. Θα χρησιμοποιηθεί το μοντέλο φόρου-παροχών EUROMOD, του οποίου η Κυπριακή έκδοση έχει αναπτυχθεί από το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών σε συνεργασία με το Institute for Social & Economic Research (ISER) του Πανεπιστημίου του Essex. Το EUROMOD προσομοιώνει τις επιπτώσεις φόρων και παροχών στην κατανομή του εισοδήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το μοντέλο έχει δοκιμαστεί επιτυχώς σε πληθώρα ακαδημαϊκών εφαρμογών και, πρόσφατα, αναλύσεων της αναδιανεμητικής επίπτωσης της δημοσιονομικής λιτότητας.

Τα συμπεράσματα της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για να εξαχθούν συμπεράσματα πολιτικής (τόσο σε εθνικό επίπεδο αλλά ενδεχομένως και σε ευρύτερο) σχετικά με τις στρατηγικές προσαρμογής της κοινωνικής πολιτικής σε ένα περιβάλλον σημαντικών προκλήσεων και ανάδυσης νέων κοινωνικών αναγκών.

Ανισότητα, φτώχεια και οικονομική κρίση

Χρησιμοποιώντας εργαλεία εμπειρικής ανάλυσης όμοια με εκείνα της προαναφερθείσας μελέτης (δηλαδή ανάλυση κατανομών εισοδημάτων, τεχνικές προσομοίωσης), η μελέτη σκοπεύει στην ανάλυση των άμεσων (δημοσιονομικά μέτρα) και έμμεσων επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στη σχετική ανισότητα και φτώχεια. Η μελέτη θα επεκταθεί πέραν της μελέτης των αναδιανεμητικών επιπτώσεων. Συγκεκριμένα μας ενδιαφέρει η καταγραφή των αντιδράσεων όλων των κοινωνικών εταίρων (πολιτικά κόμματα, κυβερνητικοί αξιωματούχοι, ΜΜΕ, ΜΚΟ) προκειμένου να μελετήσουμε τις διαφορετικές απόψεις στον κοινωνικό διάλογο, τις πολιτικές συγκρούσεις, καθώς, και τις διαδικασίες συλλογικής διαπραγμάτευσης που αφορούν την αναδιάρθρωση του κράτους. Η πολιτική δυναμική της μεταρρύθμισης του κράτους έχει αναλυθεί με λεπτομέρεια στη σχετική βιβλιογραφία. Μας ενδιαφέρει η εφαρμογή εννοιών όπως ο συσχετισμός των δυνάμεων στο πολιτικό στερέωμα, η εξάρτηση από τις προϋπάρχουσες δομές, η θεσμική αδράνεια και ο νεο-λειτουργισμός ως ερμηνευτικό εργαλείο, στην ιδιαίτερη περίπτωση του Κυπριακού (κοινωνικού) κράτους και των μεταβολών που υφίσταται στα πλαίσια της δημοσιονομικής ανασυγκρότησης και των έμμεσων επιπτώσεων της στην οικονομία. Τέλος, η μελέτη θα συζητήσει κατά πόσον η χρήση ποσοτικής ανάλυσης μπορεί να εμπλουτίσει τον κοινωνικό διάλογο και να διευκολύνει τις διαδικασίες της συλλογικής διαπραγμάτευσης.

Ευημερία των παιδιών και ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής

Η Κύπρος παρουσιάζει μια αξιοζήλευτη επίδοση στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας η φτώχεια των παιδιών κυμάνθηκε στα επίπεδα του 12% με 13%, αισθητά χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο που ξεπέρασε το 20% το 2010. Τόσο χαμηλά επίπεδα σχετικής φτώχειας συναντώνται μονάχα στις Σκανδιναβικές χώρες που έχουν όμως ιδιαίτερα εξελιγμένα κοινωνικά συστήματα. Παρ' όλα αυτά το 2010 η παιδική φτώχεια παρουσίασε μια μικρή αύξηση και έφθασε στο 13,6%. Είναι πιθανόν να παρουσιάσει περαιτέρω αυξητικές τάσεις. Οι λόγοι μπορεί να είναι η δυσμενής κατάσταση της αγοράς εργασίας που μειώνει τις επαγγελματικές ευκαιρίες πολλών γονιών, καθώς, και οι περικοπές επιδομάτων που μειώνουν το οικογενειακό εισόδημα. Επιπλέον, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη σταδιακή αλλαγή των οικογενειακών μοντέλων (αύξηση των διαζυγίων, ανύπαντρες μητέρες) που ενδέχεται να επηρεάσει τόσο την ευημερία των παιδιών όσο και τη σχέση μεταξύ εργασίας και οικογένειας. Η συνεπίδραση όλων αυτών των παραγόντων ενδεχομένως να οδηγήσει σε αύξηση της παιδικής φτώχειας τα επόμενα χρόνια.

Υπό το φως αυτών των εξελίξεων, είναι επιβεβλημένο να επανεξετάσουμε το ζήτημα της παιδικής φτώχειας και των προσδιοριστικών παραγόντων της. Επίσης, απαιτείται να

δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις προτάσεις πολιτικής της μελέτης. Σε πρώτο λόγο μας ενδιαφέρει να αξιολογήσουμε: α) την πιθανότητα μετάβασης από καθολικά (ή οιονεί καθολικά) επιδόματα σε στοχευμένα, β) το ενδεδειγμένο μείγμα μεταξύ χρηματικών μεταβιβάσεων (π.χ. επίδομα τέκνου) και παροχών σε είδος (π.χ. παιδική φροντίδα), γ) την οικονομική κατάσταση των μονογονεϊκών οικογενειών, καθώς και τις κατάλληλες πολιτικές για τη βελτίωση της ευημερίας τους και τέλος δ) την ανάπτυξη νέων οικογενειακών αναγκών και το βαθμό στον οποίο απαιτείται κρατική παρέμβαση για την ικανοποίησή τους.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Νοικοκυριών και Κοινωνικής Ευημερίας

Τίτλος	Είδος	Ημερομηνία
Κοινωνικό κράτος και λιτότητα	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Ιανουάριος
Ανισότητα, φτώχεια και οικονομική κρίση	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Ιούνιος
Ευημερία των παιδιών και ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης & Σχόλιο	Σεπτέμβριος

Επιβλέπων: Καθ. Θεοφάνης Μαμουνέας

Δείκτες παραγωγικότητας της Κυπριακής οικονομίας

Η παραγωγικότητα μιας οικονομίας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο επίπεδο της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης και κατά συνέπεια του βιοτικού επιπέδου των ατόμων. Μια οικονομία είναι ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο όταν προσφέρει τα προϊόντα της στις τιμές που καθορίζονται από τη διεθνή προσφορά και ζήτηση, αντιμετωπίζοντας τον ξένο συναγωνισμό χωρίς κρατική προστασία ή άλλα μονοπωλιακά προνόμια. Επομένως, το στοιχείο που εξασφαλίζει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας είναι η δυνατότητα να παράγει σε χαμηλότερο κόστος ίδιας ποιότητας προϊόντα σε σχέση με ξένες χώρες¹.

Το γεγονός ότι στις σύγχρονες ανεπτυγμένες οικονομίες η εργασία είναι ο συντελεστής παραγωγής που δεν είναι εύκολο να αυξηθεί, δικαιολογεί το ότι ο όρος παραγωγικότητα έχει καθιερωθεί να αναφέρεται ειδικά στην παραγωγικότητα της εργασίας. Ο δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας έχει σημαντικό οικονομικό περιεχόμενο διότι, όταν επικρατούν συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας και ο κάθε εργάτης αμείβεται σύμφωνα με το (οριακό) προϊόν της εργασίας του, ο δείκτης αυτός αντανακλά το επίπεδο ευημερίας των εργαζομένων. Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας οδηγεί σε αύξηση των αμοιβών των εργαζομένων και, κατά συνέπεια, του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας.

Αν και ο δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας έχει σημαντικό οικονομικό περιεχόμενο δεν είναι πάντα ο πιο κατάλληλος για τη μέτρηση της παραγωγικότητας της οικονομίας. Επιπλέον, χρειάζεται να ληφθούν υπόψη όλες οι εισροές στην παραγωγή και ιδιαίτερα το κεφάλαιο. Ο δείκτης ολικής παραγωγικότητας αποτελεί την πιο περιεκτική μορφή

¹Η σημαντικότητα της παραγωγικότητας φαίνεται και μέσα από αποφθέγματα σπουδαίων οικονομολόγων: «Η παραγωγικότητα δεν είναι τα πάντα, μακροχρόνια όμως είναι σχεδόν τα πάντα. Η δυνατότητα μιας χώρας να βελτιώνει το επίπεδο ζωής εξαρτάται σχεδόν ολοκληρωτικά από την ικανότητα της να αυξάνει το προϊόν ανά εργάτη» (Paul Krugman 1992, *The Age of Diminished Expectations: US Economic Policy in the 1980s*, MIT Press, Cambridge, p. 9.) «Τίποτα δεν συμβάλλει περισσότερο στη μείωση της φτώχειας, στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου και στην ικανότητα της χώρας να χρηματοδοτήσει την εκπαίδευση, τη δημόσια υγεία, το περιβάλλον και τις τέχνες.» (Alan Blinder and William Baumol 1993, *Economics: Principles and Policy*, Harcourt Brace Jovanovich, San Diego, p. 778.)

μέτρησης της παραγωγικότητας διότι εκφράζει την ποσότητα του προϊόντος που παράγεται ανά μονάδα εισροών, δηλαδή στον υπολογισμό της παραγωγικότητας λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο η εργασία αλλά και το κεφάλαιο, η ενέργεια και οι πρώτες ύλες. Η ολική παραγωγικότητα συντελεστών ανταναικλά φαινόμενα όπως πρόοδοι σε γενικές γνώσεις, πλεονεκτήματα σε συγκεκριμένες οργανωτικές δομές ή τεχνικές διατήρησης, μειώσεις στην αναποτελεσματικότητα και ανακατανομές πόρων σε πιο παραγωγικές χρήσεις.

Σκοπός της έρευνας είναι η κατασκευή δεικτών μέτρησης της παραγωγικότητας (τόσο της εργασίας, όσο και της ολικής παραγωγικότητας) της Κυπριακής οικονομίας συνολικά αλλά και επιμέρους τομέων της και η έκδοσή τους μέσα από ένα νέο Δελτίο με τίτλο «Ανάλυση Παραγωγικότητας». Το νέο αυτό δελτίο θα δημοσιεύεται σε συστηματική βάση που θα εξαρτηθεί από τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. ετησίως για τους τομείς και εξαμηνιαία για το σύνολο της οικονομίας). Επιπλέον, θα γίνονται διάφορες συγκρίσεις όπως: της ολικής παραγωγικότητας με την παραγωγικότητα εργασίας, μεταξύ χρονικών περιόδων, μεταξύ τομέων της οικονομίας αλλά και με παρόμοιους δείκτες άλλων χωρών, και θα διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής για βελτίωση της παραγωγικότητας.

Πέραν του υπολογισμού των διαφόρων δεικτών της παραγωγικότητας, στο νέο Δελτίο του ΚΟΕ θα αναλύονται και διάφορα άλλα ζητήματα που αφορούν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής οικονομίας. Δύο από τα θέματα που θα απασχολήσουν εκτεταμένα αυτή την έρευνα είναι η επίδραση της οικονομικής κρίσης στους διάφορους τομείς της οικονομίας και η σύγκριση με αντίστοιχους τομείς χωρών-μελών της Ευρωζώνης. Επίσης, ένα σημαντικό θέμα που απασχολεί την οικονομική βιβλιογραφία είναι η σχέση και η σύγκριση μεταξύ της παραγωγικότητας και των μισθών-αμοιβών των εργαζομένων. Στόχος είναι να εξεταστεί η πορεία που ακολουθούν διαχρονικά η παραγωγικότητα και οι μισθοί και κατά πόσο πορεύονται με τον ίδιο ή διαφορετικό τρόπο. Ο υπολογισμός των δεικτών παραγωγικότητας σε τακτική βάση αλλά και οι διάφορες αναλύσεις που θα γίνονται μέσα από το νέο Δελτίο θα παρέχει στους φορείς χάραξης πολιτικής ένα εργαλείο παρακολούθησης της παραγωγικότητας στην Κυπριακή οικονομία που θα βοηθά στην έγκαιρη διάγνωση προβλημάτων και στην έγκαιρη λήψη μέτρων.

Μισθοί και παραγωγικότητα

Ένα από τα σημαντικά ζητήματα που απασχολεί τους οικονομολόγους αλλά και τους πολιτικούς όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο είναι το ζήτημα των μισθών των εργαζομένων και πως αυτός πρέπει να καθορίζεται και να εξελίσσεται. Η οικονομική θεωρία λέει ότι ο μισθός που κερδίζει ένας εργαζόμενος, ο οποίος μετρείται σε μονάδες παραγωγής, θα πρέπει να ισούται με το προϊόν που

ο εργαζόμενος μπορεί να παράγει. Σε αντίθετη περίπτωση οι επιχειρήσεις που λειτουργούν ανταγωνιστικά θα έχουν το κίνητρο να αλλάζουν τον αριθμό των εργαζομένων που προσλαμβάνουν. Αν ο μισθός είναι πιο κάτω από την παραγωγικότητα, τότε οι επιχειρήσεις θα θεωρήσουν ότι είναι κερδοφόρο να προσλάβουν νέους εργάτες. Αυτό θα ασκήσει ανοδικές πιέσεις στους μισθούς και, λόγω των φθινουσών αποδόσεων, πτωτικές πιέσεις στην παραγωγικότητα. Αντίθετα, αν οι μισθοί ξεπερνούν την παραγωγικότητα, οι επιχειρήσεις θα το βρουν κερδοφόρο να μειώσουν τον αριθμό των εργαζομένων, θέτοντας έτσι καθοδικές πιέσεις στους μισθούς και ανοδικές πιέσεις στην παραγωγικότητα. Η ισορροπία απαιτεί ο μισθός του εργαζομένου να ισούται με αυτό που ο εργαζόμενος μπορεί να παράγει.

Επομένως, η σχέση μεταξύ παραγωγικότητας και μισθών υπήρξε από ανέκαθεν πηγή ουσιαστικής αντιπαράθεσης μεταξύ ακαδημαϊκών, όχι μόνο λόγω της εγγενούς σημασίας του, αλλά και λόγω των διαφορετικών μεθόδων μέτρησης των μεταβλητών που προκύπτουν κατά τη σύγκρισή τους. Η σχέση μεταξύ μισθών και παραγωγικότητας είναι σημαντική, διότι αποτελεί βασικό καθοριστικό παράγοντα για το βιοτικό επίπεδο του απασχολούμενου πληθυσμού, καθώς και για την κατανομή του εισοδήματος μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Αν οι μισθοί αυξάνονται με τον ίδιο ρυθμό όπως η παραγωγικότητα, το μερίδιο της εργασίας στο εθνικό εισόδημα παραμένει ουσιαστικά αμετάβλητο.

Μακροχρόνια η παραγωγικότητα της εργασίας επηρεάζει το βιοτικό επίπεδο μιας οικονομίας μέσω των πραγματικών μισθών, δηλαδή οι μισθοί προσαρμόζονται σύμφωνα με το κόστος διαβίωσης. Η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι σε συνολικό επίπεδο η αύξηση των πραγματικών μισθών καθορίζεται από την αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας. Πολλοί ερευνητές σε διάφορες χώρες έχουν παρατηρήσει ότι, ενώ θεωρητικά οι αυξήσεις των μισθών θα πρέπει να συνάδουν με την αύξηση της παραγωγικότητας, εντούτοις στην πραγματικότητα αυτό δεν συμβαίνει. Η έρευνα σε αυτό τον τομέα έχει δημιουργήσει αρκετές θεωρίες και εξηγήσεις σχετικά με την παρουσία ενός χάσματος μεταξύ της παραγωγικότητας και των μισθών και έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις σχετικά με τον καλύτερο τρόπο για την μέτρηση των τάσεων της παραγωγικότητας εργασίας και της αύξησης των μισθών.

Όπως τονίζει ο Feldstein (2008) υπάρχουν δύο σοβαρά σφάλματα μέτρησης τα οποία πιθανώς να οδηγούν σε λάθος αποτελέσματα. Το πρώτο σφάλμα που παρατηρείται είναι ότι το επίκεντρο δίνεται στους μισθούς, ενώ θα έπρεπε να δίνεται στη συνολική αποζημίωση των εργαζομένων. Συνεπώς, είναι

σημαντικότερο να συγκρίνουμε την αύξηση της παραγωγικότητας με την αύξηση της συνολικής αποζημίωσης των εργαζομένων παρά με την αύξηση των μισθών και ημερομισθίων. Το δεύτερο πρόβλημα μέτρησης είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ονομαστικές τιμές μετατρέπονται σε πραγματικές πριν από την πραγματοποίηση της σύγκρισης. Σε αυτό το πλαίσιο θα είναι παραπλανητικό να χρησιμοποιηθούν δύο αποπληθωριστές για τη μέτρηση της παραγωγικότητας και των αμοιβών εργασίας.

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναλύσει τη διαχρονική τάση που παρουσιάζουν τόσο οι μισθοί όσο και η παραγωγικότητα στην Κύπρο και να εξετάσει τη σύνδεση αλλά και το χάσμα μεταξύ τους. Στα πλαίσια της μελέτης του ΚΟΕ θα ξεκαθαριστεί τι λέει η οικονομική θεωρία για τη σχέση μεταξύ παραγωγικότητας και αμοιβών και θα καθοριστεί ποιος είναι ο σωστός αποπληθωριστής για τη σύγκριση αυτή, ενώ θα υποδείξει πως αναμένεται η παραγωγικότητα και οι αμοιβές να κινηθούν σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η αλληλεξάρτηση μεταξύ της παραγωγικότητας, των πραγματικών μισθών αλλά και του πληθωρισμού μπορεί να βοηθήσει στη διαμόρφωση πολιτικών για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και τη συγκράτηση του πληθωρισμού.

Ανάλυση των προσδοκιών των επιχειρήσεων για οικονομικά μεγέθη

Η μελέτη αυτή θα διεξαχθεί στο πλαίσιο της συστηματικής αξιολόγησης της ποιότητας των στοιχείων που συλλέγονται μέσω των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (ΕΟΣ). Σκοπός της μελέτης είναι η αξιολόγηση των πληροφοριών που περιέχονται στις ΕΟΣ που διεξάγονται στην Κύπρο, με τη χρήση ατομικών στοιχείων επιχειρήσεων, καθώς και με συνολικά στοιχεία του τομέα των υπηρεσιών, λιανικού εμπορίου, κατασκευών και μεταποίησης.

Η ανάλυση των ατομικών στοιχείων στοχεύει στη διερεύνηση της συνέπειας των απαντήσεων των επιχειρήσεων, μέσω σύγκρισης των προσδοκιών που εκφράστηκαν σε συγκεκριμένο μήνα με τις πραγματοποιήσεις (realisations) που δηλώθηκαν από τις ίδιες τις επιχειρήσεις σε μεταγενέστερο στάδιο. Η σύγκριση προσδοκιών με τις πραγματοποιήσεις είναι δυνατή λόγω του ότι οι ΕΟΣ διεξάγονται παρακολουθώντας διαχρονικά, στο βαθμό που είναι δυνατό, το ίδιο δείγμα επιχειρήσεων. Οι προσδοκίες αφορούν την οικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων (π.χ. ζήτηση, κύκλος εργασιών, παραγωγή) και την απασχόληση. Θα εξεταστεί, επίσης, πώς η πιθανότητα να δώσει κάποιος ερωτούμενος ορθή πρόβλεψη (δηλαδή οι προσδοκίες να συμφωνούν με τις πραγματοποιήσεις) εξαρτάται από χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων όπως μέγεθος, έτη λειτουργίας, υποτομέας οικονομικής δραστηριότητας και τρόπος διεξαγωγής της συνέντευξης.

Σε συνολικό επίπεδο θα διερευνηθεί η συσχέτιση των διαφόρων μεταβλητών/δεικτών των ΕΟΣ με διάφορες οικονομικές σειρές που δημοσιεύονται ως επίσημα στοιχεία από τη Στατιστική Υπηρεσία σε μηνιαία ή τριμηνιαία βάση. Επιπρόσθετα, με τη χρήση οικονομετρικών μοντέλων θα αξιολογηθεί η ικανότητα των στοιχείων των ΕΟΣ να προβλέπουν το ρυθμό μεταβολής της οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης στους τομείς τους οποίους αφορούν.

Από την ανάλυση θα προκύψουν συμπεράσματα για την ποιότητα των στοιχείων που συλλέγονται σε επίπεδο επιχείρησης, αλλά και συνολικά για τομείς της οικονομίας και θα προσδιοριστούν οι πτυχές των ερευνών που χρειάζονται βελτίωση. Αναμένεται, επίσης, ότι από τη μελέτη θα φανεί κατά πόσο τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην κατασκευή αξιόπιστων βραχυπρόθεσμων προβλέψεων για διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές της Κυπριακής οικονομίας.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Επιχειρήσεων και Παραγωγικότητας

Τίτλος	Είδος	Ημερομηνία
Ανάλυση παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας κατά τομέα	Δελτίο «Ανάλυση Παραγωγικότητας»	Μάρτιος
Αλλαγές στην παραγωγικότητα (TFP)	Δελτίο «Ανάλυση Παραγωγικότητας»	Ιούλιος
Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην παραγωγικότητα	Δελτίο «Ανάλυση Παραγωγικότητας»	Νοέμβριος
Μισθοί και παραγωγικότητα	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής	Δεκέμβριος
Ανάλυση των προσδοκιών των επιχειρήσεων για οικονομικά μεγέθη	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης	Οκτώβριος

ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής και Αναπλ. Καθ. Άντρος Κούρτελλος

Προβλέψεις για την οικονομική δραστηριότητα τομέων της Κυπριακής οικονομίας

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Αναπλ. Καθ. Έλενα Ανδρέου

Στόχος της έρευνας είναι η εφαρμογή μεθόδων που βασίζονται σε δυναμικά μοντέλα παλινδρόμησης, καθώς και καινοτόμες στατιστικές μεθόδους για την πρόβλεψη του τριμηνιαίου ρυθμού μεταβολής οικονομικής δραστηριότητας (προστιθέμενη αξία σε σταθερές τιμές) τομέων της Κυπριακής οικονομίας. Οι τομείς στους οποίους θα δοθεί έμφαση είναι: (i) βιομηχανία, (ii) κατασκευές, (iii) εμπόριο, μεταφορές, ξενοδοχεία και εστιατόρια, (iv) χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, (v) κτηματομεσιτικές υπηρεσίες και (vi) άλλες επαγγελματικές και τεχνικές υπηρεσίες. Η σύνθεση των συγκεκριμένων τομέων υπαγορεύεται από τα διαθέσιμα στοιχεία στους τριμηνιαίους Εθνικούς Λογαριασμούς και η προστιθέμενη αξία αυτών των τομέων αθροιστικά αποτελεί περίπου το 70% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της οικονομίας.

Στην ανάλυση θα χρησιμοποιηθεί ένας μεγάλος αριθμός τριμηνιαίων εγχώριων και διεθνών μακροοικονομικών χρονοσειρών, αλλά και μηνιαίων σειρών που περιέχουν σημαντικές προπορευόμενες πληροφορίες (leads) για τους τομείς ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, η έρευνα θα επικεντρωθεί:

- στην κατασκευή τριμηνιαίων παραγόντων (factors) σχετικών για τον κάθε τομέα που θα συνοψίζουν τις πληροφορίες ενός μεγάλου αριθμού μακροοικονομικών σειρών και
- στη διερεύνηση της ικανότητας πρόβλεψης του ρυθμού μεταβολής της προστιθέμενης αξίας του κάθε τομέα μέσω ενός μεγάλου αριθμού μοντέλων, όπως μοντέλα μιας μεταβλητής (AR, Random Walk), μοντέλα τύπου ADL (Autoregressive Distributed Lag), FADL (Factor augmented FADL) που θα ενσωματώνουν προπορευόμενες πληροφορίες (leads), καθώς και μέσω εναλλακτικών συνδυασμών προβλέψεων (forecast combinations).

Η έρευνα αναμένεται να προσδιορίσει τα μοντέλα και τις τεχνικές που δίνουν αξιόπιστες προβλέψεις για το ρυθμό ανάπτυξης των τομέων. Απώτερος στόχος της έρευνας είναι η συστηματική δημοσίευση προβλέψεων και ανάλυσης σχετικά με εξελίξεις και προοπτικές στους διάφορους τομείς της Κυπριακής οικονομίας.

Κατασκευή δυναμικού συστήματος για προσομοίωση μακροοικονομικών επιπτώσεων σεναρίων πολιτικής

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Δρ. Χρήστος Σάββα

Ενόψει της εφαρμογής στην Κύπρο ενός προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, μεγάλο μέρος του οποίου αφορά τη δημοσιονομική εξυγίανση, κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη ενός μοντέλου για ανάλυση των επιδράσεων μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής (αλλαγές σε κρατικές δαπάνες ή/και σε φόρους) σε διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές. Στόχος της έρευνας είναι ο προσδιορισμός και η εκτίμηση ενός δυναμικού πολυμεταβλητού μοντέλου τύπου Vector Autoregression (VAR) και στη συνέχεια η ταυτοποίηση (identification) των παραμέτρων του συστήματος χρησιμοποιώντας περιορισμούς από την οικονομική θεωρία.

Τα μοντέλα τύπου VAR στα οποία επιβάλλονται περιορισμοί με βάση την οικονομική θεωρία (structural VARs) και χρησιμοποιούνται παραδοσιακά στη μελέτη των επιπτώσεων νομισματικής ή δημοσιονομικής πολιτικής, βασίζονται σε ένα περιορισμένο αριθμό μεταβλητών, λόγω του ότι η εκτίμηση τέτοιων συστημάτων με μεγάλο αριθμό μεταβλητών δεν οδηγεί σε στατιστικά αξιόπιστα αποτελέσματα. Συνεπώς οι επιδράσεις διαφόρων πολιτικών μπορούν να μελετηθούν μόνο για τον περιορισμένο αριθμό μεταβλητών του συστήματος. Επιπρόσθετα, οι φορείς χάραξης πολιτικής ενδιαφέρονται για τις επιπτώσεις πολιτικών και σε άλλα μεγέθη, όπως απασχόληση, ανεργία, κατανάλωση, ενώ οι πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους αυτοί οι φορείς, καθώς και οι επιχειρήσεις/νοικοκυριά επεκτείνονται πέρα από το μικρό αριθμό μεταβλητών που περιλαμβάνονται στο σύστημα. Για να ενσωματωθούν περισσότερες πληροφορίες στο σύστημα, το απλό μοντέλο VAR θα επεκταθεί με τη συμπερίληψη κοινών παραγόντων (factors). Οι κοινοί παράγοντες συνοψίζουν τις πληροφορίες από ένα μεγάλο αριθμό εγχώριων και διεθνών μεταβλητών (π.χ. πραγματική οικονομία, χρηματιστηριακές αγορές, διεθνείς τιμές αγαθών, συναλλαγματικές ισοτιμίες, δείκτες οικονομικού κλίματος/προσδοκιών) σε ένα πολύ μικρό αριθμό σειρών (common factors).

Στα πλαίσια της μελέτης θα εκτιμηθεί ένα μοντέλο VAR το οποίο πέρα από τις μακροοικονομικές μεταβλητές όπως οικονομική δραστηριότητα, πληθωρισμό, επιτόκια, μεταβλητές δημοσιονομικής πολιτικής (π.χ. κρατικές δαπάνες και φόροι ή δημοσιονομικό έλλειμμα ή δημόσιο χρέος), θα περιλαμβάνει και ορισμένους κοινούς παράγοντες που θα αντιπροσωπεύουν άλλες πτυχές της οικονομίας (Factor Augmented VAR). Στο σύστημα που θα προκύψει οι σχέσεις μεταξύ των

μεταβλητών θα υπαγορεύονται από τη μακροοικονομική θεωρία και οι παράμετροι θα έχουν συγκεκριμένη οικονομική ερμηνεία (structural Factor Augmented VAR). Μέσω του συστήματος αυτού θα μπορούν να προσομοιωθούν οι δυναμικές επιδράσεις σεναρίων δημοσιονομικής πολιτικής στην οικονομική δραστηριότητα, πληθωρισμό, επιτόκια, καθώς και σε άλλες μεταβλητές που περιλαμβάνονται στην κατασκευή των κοινών παραγόντων.

Ανάπτυξη δυναμικού στοχαστικού μοντέλου γενικής ισορροπίας για την Κυπριακή οικονομία

Αυτό το πρόγραμμα αποσκοπεί στη δημιουργία ενός Νέο-Κευνσιανού Δυναμικού Στοχαστικού Μοντέλου Γενικής Ισορροπίας (Dynamic Stochastic General Equilibrium ή DSGE) για την Κύπρο. Το μοντέλο απαρτίζεται από ένα σύστημα δυναμικών εξισώσεων που κάθε μία αντιπροσωπεύει την οικονομική συμπεριφορά ενός από τους τομείς και φορείς της οικονομίας αλλά και αλληλεπιδράσεις αυτών μεταξύ τους. Τέτοιου είδους μοντέλα χρησιμοποιούνται ευρέως από τις Κεντρικές Τράπεζες πολλών χωρών για τη διεξαγωγή μακροοικονομικών προβλέψεων και προσομοίωση επιδράσεων εναλλακτικών δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών μέσω της επίλυσης αυτού του συστήματος εξισώσεων. Επίσης, μπορούν να αναλυθούν διαφορών ειδών εξωγενών σοκ και πως αυτά επηρεάζουν την τοπική οικονομία. Για την περίπτωση της Κύπρου, αυτή είναι η πρώτη προσπάθεια που γίνεται για να αναπτυχθεί ένα μοντέλο DSGE.

Μέχρι στιγμής έχει δημιουργηθεί η βάση η οποία αποτελείται από μακροοικονομικές χρονοσειρές που καλύπτουν όλους τους βασικούς φορείς και τομείς της Κυπριακής οικονομίας. Έχουν υπολογιστεί διάφορα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών, μαζί με αυτά και οι συντελεστές συσχέτισης και αυτοσυσχέτισης τα οποία αποτελούν το πρώτο μέρος της ανάλυσης, καθώς αυτά θα συγκριθούν αργότερα με τα αντίστοιχα στατιστικά των προσομοιωμένων μεταβλητών που παράγει το μοντέλο. Όσον αφορά στο ίδιο το μοντέλο, έχουν καθοριστεί οι παράμετροι που προσδιορίζουν τη σταθερή κατάσταση ισορροπίας (Steady State). Μερικές από τις σειρές που θα αναλυθούν είναι η κατανάλωση, οι επενδύσεις, οι εισαγωγές και εξαγωγές, οι τιμές των αγαθών και το εθνικό προϊόν.

Οι κύριοι στόχοι της έρευνας είναι (α) η κατανόηση της μετάβασης της νομισματικής πολιτικής της Ευρωζώνης και συγκεκριμένα των σοκ του επιτοκίου, στην τοπική οικονομία της Κύπρου, (β) η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της δημοσιονομικής πολιτικής στην Κύπρο, όντας μια μικρή ανοιχτή οικονομία μέσα στην Ευρωζώνη, και (γ) η περαιτέρω ανάπτυξη του μοντέλου για να

χρησιμοποιείται ως κύριο εργαλείο στις μελλοντικές ασκήσεις προβλέψεων και προσομοίωσης πολιτικών για την οικονομία της Κύπρου.

Πίνακας παραδοτέων Τομέα Μακροοικονομικών Προβλέψεων και Ανάλυσης

Τίτλος	Είδος	Ημερομηνία
Προβλέψεις για την οικονομική δραστηριότητα τομέων της Κυπριακής οικονομίας	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης	Ιούλιος
Κατασκευή δυναμικού συστήματος για προσομοίωση μακροοικονομικών επιπτώσεων σεναρίων πολιτικής	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης	Νοέμβριος
Ανάπτυξη δυναμικού στοχαστικού μοντέλου γενικής ισορροπίας για την Κυπριακή οικονομία	Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης	Οκτώβριος

ΑΛΛΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Επιβλέπων: Καθ. Πάνος Πασιαρδής

Ο τουρισμός στην Κύπρο: Αναδρομή και προοπτικές

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Αναπλ. Καθ. Σωφρόνης Κληρίδης

Ο τουρισμός είναι ιστορικά ένας από τους σημαντικότερους τομείς της Κυπριακής οικονομίας. Ήταν ο τομέας που αναπτύχθηκε με γοργούς ρυθμούς μετά την εισβολή και έδωσε την απαιτούμενη ώθηση στη δοκιμαζόμενη τότε οικονομία. Κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 ο τομέας του τουρισμού αποτελούσε την κύρια μηχανή ανάπτυξης της οικονομίας. Με τη νέα χλιετία ο τομέας μπήκε σε πορεία σχετικού μααρασμού. Η συνεισφορά του στο ΑΕΠ έχει μειωθεί από το 20% τη δεκαετία του 1990 σε περίπου το μισό σήμερα. Από το 2010 παρατηρείται μια ανάκαμψη του τομέα, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την οικονομία λόγω της γενικότερης οικονομικής κρίσης.

Ένας κύριος στόχος της προτεινόμενης έρευνας είναι η καταγραφή μέσα από στατιστικά δεδομένα της πορείας του Κυπριακού τουρισμού την τελευταία 30ετία. Αναλύσεις τέτοιου τύπου έχουν γίνει παλαιότερα - μεταξύ άλλων και από το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών. Υπάρχει όμως ανάγκη για μια επίκαιρη ανάλυση που θα αξιοποιεί τα τελευταία στατιστικά στοιχεία και θα αξιολογεί τα νέα δεδομένα χρήσιμα που διαμορφώνονται λόγω της κρίσης που περνά η διεθνής οικονομία. Για το λόγο αυτό θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις τάσεις των τελευταίων ετών, τόσο στην Κύπρο όσο και σε άλλες χώρες με σημαντικό τουριστικό τομέα. Η έρευνα θα αξιοποιήσει την υπάρχουσα γνώση στο ΚΟΕ σε θέματα τουρισμού, κυρίως όσον αφορά στατιστικά δεδομένα και παλαιότερες έρευνες.

Τα στατιστικά δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση εκτιμήσεων για τις προοπτικές του Κυπριακού τουρισμού τα επόμενα χρόνια. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας θα κατατεθούν προτάσεις πολιτικής που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της δυνατότητας του τουρισμού να συνεχίσει να συνεισφέρει στην Κυπριακή οικονομία.

Ανάπτυξη μεθοδολογίας και προσομοιώσεις για βέλτιστη διαχείριση των υδατικών πόρων της Κύπρου

Ακαδημαϊκός Σύμβουλος: Επ. Καθ. Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Η υπερβολική κατανάλωση νερού, σε συνδυασμό με τις επερχόμενες κλιματικές αλλαγές που αναμένεται να επιτείνουν το πρόβλημα της λειψυδρίας στην Κύπρο, καθιστούν επιτακτική την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων. Η εργασία αυτή θα εστιάσει στη βέλτιστη διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας, με βάση μια λεπτομερή

οικονομική ανάλυση της χρήσης νερού στους τομείς της Κυπριακής οικονομίας. Η προτεινόμενη ανάλυση θα προσδιορίσει το πραγματικό κόστος χρήσης νερού για τους οικιακούς, βιομηχανικούς και γεωργικούς καταναλωτές, το οποίο περιλαμβάνει το κόστος λόγω σπανιότητας και το κόστος από την περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλεί η υπεράντληση νερού. Στόχος είναι αφενός να προσδιοριστεί η κατάλληλη τιμή του νερού την οποία θα πρέπει να υιοθετήσει η τιμολογιακή πολιτική της κυβέρνησης, κάτι που βρίσκεται σε συμφωνία και με όσα επιβάλλει η ευρωπαϊκή Οδηγία-Πλαίσιο για τους υδατικούς πόρους (2000/60/EK), και αφετέρου όλοι οι υπολογισμοί να ενσωματωθούν σε ένα μοντέλο βελτιστοποίησης, το οποίο θα προσδιορίζει τη βέλτιστη κατανομή των πόρων σε κάθε οικονομικό τομέα, ώστε να μεγιστοποιείται το καθαρό κοινωνικό όφελος. Ειδικά για τον αγροτικό τομέα, που αποτελεί τον μεγαλύτερο καταναλωτή νερού τόσο στην Κύπρο όσο και παγκόσμια, τα κόστη θα υπολογιστούν με βάση τις πραγματικές συνολικές ποσότητες νερού που χρησιμοποιούνται ανά καλλιέργεια, κάνοντας χρήση μιας νέας μεθοδολογίας για τον προσδιορισμό του «εικονικού νερού» κάθε καλλιέργειας με δεδομένη την ελλιπή παρακολούθηση και μέτρηση των ποσοτήτων νερού που καταναλώνονται στη γεωργία, η μέθοδος αυτή είναι η πιο κατάλληλη για τον ακριβή προσδιορισμό της χρήσης νερού, και συνακόλουθα του κόστους σπανιότητας και του περιβαλλοντικού κόστους που συνεπάγεται η χρήση αυτή. Το μοντέλο βελτιστοποίησης θα εφαρμοστεί για διαφορετικά σενάρια τιμών αγροτικών προϊόντων και διάφορες κλιματικές συνθήκες, ώστε να εξεταστεί μεταξύ άλλων και η προβλεπόμενη επίδραση της κλιματικής αλλαγής στην επιλογή της κατάλληλης υδατικής πολιτικής.

Δείκτης και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών οικιστικών ακινήτων στην Κύπρο

Αναμφίβολα η οικονομική δραστηριότητα στον τομέα των ακινήτων συνδέεται άμεσα με τον πλούτο που απολαμβάνουν τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις καθώς η αγορά μιας οικίας ή ενός διαμερίσματος αποτελούσε μέχρι στιγμής την κυριότερη επιλογή επένδυσης των πλείστων πολιτών. Έτσι, η παρακολούθηση του γενικού επιπέδου των τιμών των ακινήτων είναι ιδιαίτερα σημαντική από πλευρά πολιτικής και μάλιστα κυρίως σε περιόδους φθίνουσας οικονομικής δραστηριότητας και οικονομικής κρίσης όπου ο συνολικός πλούτος των νοικοκυριών και αυτός των επιχειρήσεων μειώνεται σημαντικά. Παράλληλα, ένας δείκτης τιμών ακινήτων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένδειξη για την μελλοντική οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας.

Μέχρι στιγμής το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών έχει ασχοληθεί με την ανάπτυξη του οικονομετρικού μοντέλου αλλά και την δημιουργία της βάσης δεδομένων για την παραγωγή ενός εύρωστου και αμερόληπτου δείκτη. Η ομάδα ερευνητών έχει φτάσει στην δημιουργία ενός αξιόπιστου μοντέλου μετά από τον έλεγχο πολλών εναλλακτικών

μεθόδων όσον αφορά στην οικονομετρική αλλά και την υπολογιστική σκοπιιά της κατασκευής του δείκτη. Η μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί είναι αυτή της ωφελμιστικής προσέγγισης με την επιπρόσθετη χρήση αλληλεπιδράσεων και ψευδομεταβλητών. Η υπάρχουσα βάση εμπεριέχει δεδομένα για τα χαρακτηριστικά κάθε σπιτιού πέραν της τιμής και περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως γεωγραφικά, για παράδειγμα πόλη, περιοχή κ.α., αλλά και δομικά όπως αριθμός δωματίων, τύπος ακινήτου κλπ.. Ένα από τα πλεονεκτήματα της βάσης που έχει δημιουργηθεί είναι ότι ξεκινάει από το έτος 2000 το οποίο μας επιτρέπει την ιστορική καταγραφή του επιπέδου των τιμών κάτι το οποίο είναι χρήσιμο για συγκρίσεις του πόσο χαμηλά ή ψηλά έχει φτάσει το τρέχον επίπεδο σε σχέση με το παρελθόν, αλλά και για την χρήση της χρονοσειράς σε άλλες οικονομετρικές μελέτες.

Σκοπός του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών με τη μελέτη αυτή είναι η συστηματική έκδοση του δείκτη ακινήτων έχοντας σαν στόχο τη συνεχή παρακολούθηση της πορείας του τομέα οικιστικών ακινήτων στην Κύπρο. Για το σκοπό αυτό έχει συντονιστεί ομάδα ερευνητών η οποία συλλέγει κάθε τρείς μήνες τα απαραίτητα στοιχεία για την ανανέωση της βάσης δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν στην ενημέρωση και επέκταση του υφιστάμενου δείκτη. Ο δείκτης θα εκδίδεται σε τριμηνιαία μορφή και θα υπάρχουν διαθέσιμοι δείκτες για το επίπεδο τιμών ανά τύπο οικίας, καθώς επίσης και ανά πόλη, καλύπτοντας τις πέντε επαρχίες της ελεύθερης Κύπρου. Η μελέτη αυτή θα προσδιορίσει επίσης τους παράγοντες που ευθύνονται για τις μεταβολές στην τάση και το επίπεδο των τιμών των ακινήτων, για παράδειγμα παράγοντες όπως οι μακροοικονομικές συνθήκες και τα διάφορα χαρακτηριστικά των σπιτιών.

Πίνακας παραδοτέων Άλλων Ερευνητικών Προγραμμάτων

Τίτλος	Είδος	Ημερομηνία
Δείκτης και προσδιοριστικοί παράγοντες τιμών οικιστικών ακινήτων στην Κύπρο	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής	Φεβρουάριος
Ο τουρισμός στην Κύπρο: Αναδρομή και προοπτικές	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής	Ιούνιος
Ανάπτυξη μεθοδολογίας και προσομοιώσεις για βέλτιστη διαχείριση των υδατικών πόρων της Κύπρου	Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής & Σχόλιο	Σεπτέμβριος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ 2012

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

Αριθμός	Τίτλος	Συγγραφείς
01-12	The Effect of EU Energy and Climate Policies on the Economy of Cyprus	E. Ketteni Th.Mamuneas Th. Zachariadis L. Coutinho
02-12	Ενοποιημένη Βάση Δεδομένων των Ερευνών Οικογενειακού Προϋπολογισμού 1984/85, 1990/91, 1996/97, 2003 και 2009	Σ. Ανδρέου Χρ.Κουτσαμπέλας Α. Πολυκάρπου
03-12	Measuring the Poverty Risk among Immigrants in Cyprus	Ch.Koutsampelas
04-12	Emissions-Based Vehicle Tax Reform for Cyprus: A Simulation Analysis	Tr. Christodoulou S. Clerides
05-12	ICT and Energy Use: Patterns of Substitutability and Complementarity in Production	E. Ketteni Th. Mamuneas P. Pashardes
06-12	A monthly indicator for GDP growth in Cyprus	Ch. Papamichael N. Pashourtidou
07-12	Analysis of Household Expenditure on Education in Cyprus	S. Andreou
08-12	The Economic Effect of Climate Change on Electricity Use - A Case Study from Cyprus	Th. Zachariadis P. Hadjinicolaou
09-12	The Labour Market Behavior of Public Assistance Recipients in Cyprus	P. Pashardes A. Polycarpou

Άρθρα στο Περιοδικό ‘Cyprus Economic Policy Review’

Volume 6	Τίτλος	Συγγραφέας
Number 1 June 2012	Emissions-Based Vehicle Tax Reform for Cyprus: A Simulation Analysis	Tr. Christodoulou S. Clerides
	Climate Change in Cyprus: Impacts and Adaptation Policies	Th. Zachariadis
	Banks' Domestic & Cross-border M&As: Where Can They Go Wrong?	G. Mountis
	Aspects of Elderly Poverty in Cyprus	Ch. Koutsampelas
Number 2 December 2012	Public Statements on Sovereign Yield Spreads: the Greek Case	P. Petrakis Em. Papadakis N. Daniilopoulou
	Analysis of Household Expenditure on Education in Cyprus	S. Andreou
	Special Section: A Second Annual Symposium on the Cypriot Economy	
	Banking Crisis in Cyprus and in the Eurozone	A. Michaelides
	The Cypriot Pension System: Adequacy and Sustainability	Ph. Mannaris
	Cypriot Mortality and Pension Benefits	A. Milidonis
	Growth Accounting: A European Comparison	Th. Mamuneas E. Ketteni
	Competition, Productivity and Competitiveness: Theory, Evidence, and an Agenda for Cyprus	S. Clerides

Άρθρα στην 'Οικονομική Έρευνα'

Τεύχος	Τίτλος	Συγγραφέας
Αρ. 24 Μάρτ.201 2	Η Δανειοληπτική Συμπεριφορά των Νοικοκυριών στην Κύπρο: Στοιχεία από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών	Σ. Ανδρέου
	Δείκτες Τιμών Ακινήτων στην Κύπρο	Χ. Καραγιαννάκης Ζ. Κοντολαίμης
	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Κύπρο	Χ. Σάββα
	Μακροοικονομικές Προβλέψεις και το Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων Κέντρου Οικονομικών Ερευνών (Σ.Ε.Κ.Ο.Ε)	Ζ. Κοντολαίμης
Αρ. 25 Οκτ.2012	Κόστος και Αξία της Εκπαίδευσης στην Κύπρο	Σ. Ανδρέου
	Φτώχεια και Μετανάστευση: Ευρήματα και Άσκηση Πολιτικής	Χ. Κουτσαμπέλας
	Φορολόγηση Οχημάτων στη Βάση των Εκπομπών Ρύπων	Σ. Κληρίδης
	Επιπτώσεις στην Κυπριακή Οικονομία από την Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή	Ε. Κεττένη Θ. Μαμουνέας Θ. Ζαχαριάδης

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς
Γενικός Διευθυντής, Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Θεοφάνης Μαμουνέας
Πρόεδρος, Τμήμα Οικονομικών Πανεπιστήμιο Κύπρου

Γεώργιος Γεωργίου
Γενικός Διευθυντής, Γραφείο Προγραμματισμού

Γεώργιος Παπαγεωργίου
Γενικός Διευθυντής, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Πάνος Πασιαρδής
Διευθυντής ΚΟΕ, Καθηγητής Οικονομικών

Γιώργος Συρίχας
Ανώτερος Διευθυντής Τμήματος Οικονομικών Ερευνών, Κεντρική Τράπεζα

Αντρέας Χαραλάμπους
Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ, Υπουργείο Οικονομικών

Αθανάσιος Γαγάτσης
Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Έλενα Ανδρέου Θεοφάνης Μαμουνέας Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θεόδωρος Ζαχαριάδης

Άντρος Κούρτελλος

Θανάσης Στέγος

Η ετήσια έκθεση είναι διαθέσιμη και σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ:
<http://www.ucy.ac.cy/goto/ecorece/el-GR/HOME.aspx>